

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ**

«На правах рукопису»
УДК 336.717:339.727

До захисту допущено:
Завідувач кафедри
_____ Сергій ВОЙТКО
«__» _____ 2025 р.

Дипломна робота
на здобуття ступеня бакалавра
за освітньо-професійною програмою «Міжнародна економіка»
зі спеціальності 051 «Економіка»
на тему: «Трансформація транскордонних платіжних систем в умовах
цифровізації»

Виконав:
студентки IV курсу, групи УС-12
Семенчук Яна Олександрівна

Керівник:
професор кафедри міжнародної економіки,
д.е.н., професор,
Охріменко Оксана Онуфріївна

Рецензент:
доцент кафедри промислового маркетингу,
к.е.н., доцент,
Тривайло Андрій Юрійович

Засвідчую, що у цій бакалаврській
дипломній роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних посилань.
Студентка _____

Київ – 2025 року

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра міжнародної економіки

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність – 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Сергій ВОЙТКО

«___» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студентці

Семенчук Яні Олександрівні

1. Тема дипломної роботи «Трансформація транскордонних платіжних систем в умовах цифровізації», науковий керівник дипломної роботи Охріменко Оксана Онуфріївна, д.е.н., професор, затверджені наказом №1747-с по університету від 26 травня 2025 року
2. Термін подання студентом дипломної роботи до 11 червня 2025 року.
3. Об'єкт дослідження – транскордонні платіжні системи.
4. Вихідні дані: включають наукові праці українських та зарубіжних економістів, аналітичні звіти міжнародних організацій, а також відкриті дані провідних платіжних систем.
5. Перелік завдань, які потрібно розробити:
 - Розкрити сутність та класифікацію транскордонних платіжних систем;
 - Дослідити вплив цифровізації на еволюцію платіжної інфраструктури;

- Проаналізувати міжнародний досвід регулювання транскордонних платіжних систем;
- Проаналізувати чинники та напрями трансформації платіжних систем на глобальному рівні;
- Оцінити поточний стан ринку транскордонних платежів та ідентифікувати ключові тренди;
- Визначити основні ризики цифровізації транскордонних платіжних систем;
- Розробити прогноз розвитку транскордонних платіжних систем до 2031 року;
- Надати рекомендації щодо мінімізації ризиків та підвищення ефективності функціонування транскордонних платіжних систем в умовах цифрової трансформації.

6. Орієнтовний перелік графічного (ілюстративного) матеріалу:

- Таблиця: Класифікація транскордонних платіжних систем за типом учасників транзакції;
- Рисунок: Еволюція платіжних систем;
- Рисунок: Динаміка обсягів ринку оптових та роздрібних транскордонних платежів за 2023-2024 рр., трлн. дол. США;
- Таблиця: Переваги та недоліки досліджуваних платіжних систем;
- Рисунок: Структура ринку транскордонних платежів за регіонами за 2024 р.;
- Рисунок: Стан цифрових валют центрального банку станом на травень 2025 р.;
- Рисунок: «Дерево проблем» цифровізації транскордонних платіжних систем;
- Таблиця: Основні показники платіжної інфраструктури (2019-2024 рр.);
- Таблиця: Зведені показники проведеного прогнозу

8. Дата видачі завдання «01» березня 2025 року

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання бакалаврської роботи	Строки виконання етапів дипломної роботи	Примітка
1.	Вибір теми дипломної роботи (з керівником) та їхнє обговорення на засіданні кафедри	28 лютого 2025 р.	виконано
2.	Видача завдання	01 березня 2025 р.	виконано
3.	Розроблення плану дипломної роботи	10 березня 2025 р.	виконано
4.	Підбір наукової літератури з теми дослідження та її аналіз	14 березня 2025 р.	виконано
5.	Підготовка теоретичного розділу та узгодження його змісту з науковим керівником	31 березня 2025 р.	виконано
6.	Дослідження за обраною темою наукових досліджень	09 квітня 2025 р.	виконано
7.	Проведення комплексного аналізу практичної складової наукового дослідження	21 квітня 2025 р.	виконано
8.	Остаточне завершення другого розділу дипломної роботи	30 квітня 2025 р.	виконано
9.	Підготовка матеріалів третього розділу дипломної роботи	14 травня 2025 р.	виконано
10.	Узагальнення отриманих наукових результатів, використання матеріалів закордонної літератури та досвіду для подальшого аналізу та підготовка загальних висновків	23 травня 2025 р.	виконано
11.	Оформлення матеріалів дипломної роботи та подання його на перевірку науковому керівнику	26 травня 2025 р.	виконано
12.	Нормоконтроль і оцінювання якості підготовки матеріалів дипломної роботи	30 травня 2025 р.	виконано
13.	Усунення виявлених недоліків керівником, підготовка доповіді та наочних матеріалів для захисту	02 червня 2025 р.	виконано
14.	Перевірка дипломної роботи на збіги текстових фрагментів і плагіат, отримання відгуку наукового керівника	04 червня 2025 р.	виконано
15.	Подання дипломної роботи на рецензування і отримання рецензії	08 червня 2025 р.	виконано
16.	Подання рецензії, відгуку наукового керівника, зброшурованої дипломної роботи на кафедру (при наявності надаються інші документи / довідка чи акт про впровадження, копії наукових статей чи тез доповідей)	11 червня 2025 р.	
17.	Захист дипломної роботи перед Екзаменаційною комісією згідно із затвердженим графіком	згідно із затвердженим графіком	

Студентка

(підпис)

Яна СЕМЕНЧУК
(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Науковий керівник

(підпис)

Оксана ОХРИМЕНКО
(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

РЕФЕРАТ

Відомості про обсяг текстової частини: 25 рисунків, 12 таблиць, 1 додаток і 77 бібліографічних найменувань.

Актуальність теми – Умови цифрової трансформації світової економіки зумовлюють зростаючу потребу в ефективних транскордонних платіжних системах. Впровадження фінтех-рішень, поширення криптовалют і загрози кібербезпеці вимагають від платіжної інфраструктури високої адаптивності та надійності. Зростаючий попит на швидкі й безпечні міжнародні перекази стимулює трансформаційні процеси в глобальних платіжних системах. Інновації суттєво змінюють традиційні моделі розрахунків і сприяють інтеграції національних фінансових ринків у міжнародний простір.

Мета роботи – поглиблення теоретико-методичних, розроблення науково-практичних рекомендацій щодо трансформації транскордонних платіжних систем в контексті цифрової економіки.

Об'єкт дослідження – транскордонні платіжні системи.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та практичні процеси трансформації транскордонних платіжних систем в умовах цифровізації.

Методи дослідження – абстрактно-логічний; порівняльний метод; статистичний; графічний і табличний; методи систематизації та узагальнення; SWOT-аналіз; метод «дерева проблем»; метод екстраполяції трендів.

Практичне значення одержаних результатів У результаті проведеного дослідження визначено сутність та класифікацію транскордонних платіжних систем, а також проаналізовано вплив цифровізації на еволюцію платіжної інфраструктури. Досліджено глобальні чинники та напрями трансформації платіжних систем, зокрема в контексті зростання ролі фінтех-компаній, блокчейн-технологій і цифрових валют центральних банків (ЦВЦБ). Оцінено поточний стан ринку транскордонних платежів, виявлено основні тенденції розвитку та визначено ключові ризики цифровізації. Побудовано прогноз розвитку транскордонних платіжних систем до 2031 року, а також запропоновано практичні рекомендації щодо мінімізації ризиків і підвищення ефективності

функціонування платіжної інфраструктури в умовах цифрової трансформації. Розроблені пропозиції можуть бути використані на рівні фінансових установ, регуляторних органів та у зовнішньоекономічній діяльності.

Ключові слова: транскордонні платежі, цифровізація, платіжні системи, міжнародні розрахунки, ризики, фін-тех, регулювання, блокчейн, ЦВЦБ.

ABSTRACT

Information about the volume of the text part: 25 figures, 12 tables, 1 appendices and 77 bibliographic entries.

Relevance of the topic. The conditions of digital transformation of the global economy are driving a growing need for efficient cross-border payment systems. The introduction of fintech solutions, the spread of cryptocurrencies, and cybersecurity threats require payment infrastructure to be highly adaptable and reliable. The growing demand for fast and secure international transfers is driving transformational processes in global payment systems. Innovations are significantly changing traditional payment models and promoting the integration of national financial markets into the international space.

Purpose of work. To deepen theoretical and methodological knowledge and develop scientific and practical recommendations for the transformation of cross-border payment systems in the context of the digital economy.

Object of research. Cross-border payment systems.

Subject of research. Theoretical, methodological, and practical processes of transforming cross-border payment systems in the context of digitalization.

Research methods. abstract-logical; comparative method; statistical; graphical and tabular; methods of systematization and generalization; SWOT analysis; problem tree method; trend extrapolation method.

Practical significance of the obtained results. The study determined the essence and classification of cross-border payment systems and analyzed the impact of digitalization on the evolution of payment infrastructure. Global factors and directions of transformation of payment systems were investigated, in particular in the context of the growing role of fintech companies, blockchain technologies, and central bank digital currencies (CBDCs). The current state of the cross-border payments market was assessed, the main development trends were identified, and the key risks of digitalization were determined. A forecast for the development of cross-border payment systems until 2031 has been constructed, and practical recommendations have been proposed to minimize risks and improve the efficiency of payment infrastructure in the

context of digital transformation. The proposals developed can be used at the level of financial institutions, regulatory authorities, and in foreign economic activity.

Keywords: cross-border payments, digitalization, payment systems, international settlements, risks, fintech, regulation, blockchain, CBDC.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ	13
1.1 Транскордонні платіжні системи як елемент міжнародних економічних відносин	13
1.2 Вплив цифровізації на еволюцію платіжних систем.....	22
1.3 Методичні підходи до дослідження процесів трансформації платіжних систем.....	26
Висновки до розділу 1	30
2 АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТРАНСКОРДОННИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ	32
2.1 Ідентифікація глобальних та регіональних трендів розвитку платіжних систем.....	32
2.2 Аналіз інноваційних аспектів цифрової трансформації платіжних систем.....	55
2.3 Оцінювання ризиків цифровізації транскордонних платежів.....	66
Висновок до розділу 2	73
3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	74
3.1 Напрями трансформації платіжних систем	74
3.2 Шляхи подолання викликів цифрової трансформації у сфері транскордонних платежів ..	81
Висновок до розділу 3	89
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92
ДОДАТКИ	102

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Забезпечення ефективного функціонування транскордонних платіжних систем у період цифрової трансформації світової економіки є стратегічно важливим напрямом розвитку міжнародних фінансових відносин. Сучасні глобальні виклики, включаючи діджиталізацію, зростання обсягів міжнародної торгівлі, поширення криптовалют і фінтех-рішень, а також загрози кібербезпеці, вимагають від платіжної інфраструктури високої адаптивності, надійності та прозорості.

З огляду на зростання попиту на швидкі, безпечні та доступні транскордонні перекази коштів, як для бізнесу, так і для фізичних осіб, виникає необхідність дослідження трансформаційних процесів у глобальних платіжних системах. У центрі цих змін інновації, які кардинально змінюють традиційні моделі міжнародних розрахунків і відкривають нові можливості для інтеграції національних фінансових ринків у глобальний простір.

Дослідженню процесів трансформації транскордонних платіжних систем в умовах цифровізації приділяли увагу як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Серед них варто відзначити роботи таких авторів, як: Пожидаєва М. В. [18], Коваль Н. О. [11], Охріменко О.О. [69], Тертична К. С. [12], Погореленко Н. П. [12], Ткачук В. В. [2], Адамик Б. А. [2], а також зарубіжних дослідників — Вень Ц. [17], Текер Д. [19], Хілман Г. [44], експертів Банку міжнародних розрахунків [6] та інші науковці та практики, які вивчали дане питання. У своїх роботах вони аналізують особливості розвитку платіжної інфраструктури, виклики цифровізації, роль регуляторів, а також окреслюють перспективи інтеграції національних систем у глобальну фінансову екосистему.

Метою дипломної роботи є поглиблення теоретико-методичних, розроблення науково-практичних рекомендацій щодо трансформації транскордонних платіжних систем в контексті цифрової економіки.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- Розкрити сутність та класифікацію транскордонних платіжних систем;

- Дослідити вплив цифровізації на еволюцію платіжної інфраструктури;
- Проаналізувати міжнародний досвід регулювання транскордонних платіжних систем;
- Проаналізувати чинники та напрями трансформації платіжних систем на глобальному рівні;
- Оцінити поточний стан ринку транскордонних платежів та ідентифікувати ключові тренди;
- Визначити основні ризики цифровізації транскордонних платіжних систем;
- Розробити прогноз розвитку транскордонних платіжних систем до 2031 року;
- Надати рекомендації щодо мінімізації ризиків та підвищення ефективності функціонування транскордонних платіжних систем в умовах цифрової трансформації.

Об’єктом дослідження є транскордонні платіжні системи.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні процеси трансформації транскордонних платіжних систем в умовах цифровізації.

Методи дослідження: абстрактно-логічний – при розкритті сутності транскордонних платіжних систем та їх класифікації в умовах цифрової трансформації; порівняльний метод – при зіставленні особливостей структури, принципів роботи транскордонних платіжних систем, а також при аналізі переваг та недоліків окремих платіжних систем; статистичний – при обробці кількісних показників обсягів транскордонних транзакцій, сегментації ринку, визначенні динаміки платіжних систем; графічний і табличний – для наочного представлення аналітичних даних, динаміки платежів, структури ринку та результатів SWOT-аналізу; методи систематизації та узагальнення – для класифікації платіжних систем, цифрових ризиків і т.п.; SWOT-аналіз – для виявлення сильних і слабких

сторін, можливостей і загроз функціонування провідних міжнародних платіжних систем; метод «дерева проблем» – для ідентифікації ключових причин ризиків цифровізації транскордонних платежів та їх наслідків; метод екстраполяції трендів — для прогнозування розвитку платіжної інфраструктури на період до 2031 року.

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці українських та зарубіжних економістів, аналітичні звіти міжнародних організацій, а також відкриті дані провідних платіжних систем.

Результат дипломної роботи. У процесі виконання дипломної роботи здійснено комплексне дослідження трансформацій транскордонних платіжних систем в умовах цифровізації. До найважливіших результатів, здобутих у процесі виконання дипломної роботи можна віднести:

- комплексне дослідження трансформацій транскордонних платіжних систем в умовах цифровізації з конкретизацією їх конкурентних переваг, вразливостей та перспектив цифрового розвитку з допомогою SWOT-аналізу;
- побудова прогнозної моделі розвитку платіжної інфраструктури до 2031 року на основі лінійної екстраполяції дозволила оцінити очікувану динаміку ключових показників ринку, а саме: стабільне зростання загального обсягу ринку транскордонних платежів, зокрема електронної комерції, доходів фінтех-індустрії та потенційне зниження інвестиційної активності у фінтех-індустрії.
- застосування методу «дерева проблем» дозволив виявити три основні групи ризиків цифровізації транскордонних платежів: технічні, поведінкові та регуляторні та визначити основні стримуючі фактори: фрагментоване законодавство, кіберзагрози, низька довіра користувачів і обмежений доступ до цифрової інфраструктури.

Структура та обсяги роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та переліку використаних джерел.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

1.1 Транскордонні платіжні системи як елемент міжнародних економічних відносин

Досягнення цифровізації у фінансовому секторі суттєво змінили характер міжнародних та транскордонних платежів. У цьому контексті важливу роль відіграють регуляторні заходи, що визначають основні концепції та принципи транскордонних платежів у рамках європейського законодавства.

Одним із перших регуляторних законів, що кодифікували підхід до організації транскордонних платежів у межах Євросони, став Регламент (ЄС) № 2560/2001 Європейського Парламенту та Ради «Про транскордонні платежі в євро».

У межах цього Регламенту використовуються такі визначення:

(a) "транскордонні платежі" це:

(i) "транскордонні кредитні перекази" - трансакція, яка виконується за ініціативою ініціатора операції через установу або її філію в одній Державі-члені з наміром зробити суму коштів наявною для бенефіціара в установі або її філії в іншій Державі-члені; ініціатор та бенефіціар можуть бути однією і тією ж особою;

(ii) "транскордонні електронні платежі" є:

- транскордонні перекази коштів, які здійснюються за допомогою електронного платіжного інструменту, іншого, ніж ті, якими розпоряджаються та які виконуються установами,

- транскордонні вилучення готівкових коштів за допомогою електронних платіжних інструментів, а також завантаження (та вивантаження) електронних грошових інструментів в каси-автомати та банкомати у приміщенні емітента або в установі згідно із контрактом про прийняття платіжного інструменту [1].

Активізація розвитку фінансових технологій, криптовалют, зростання обсягів міжнародних розрахунків стали поштовхом збільшення цікавості науковців до дослідження тематики розвитку платіжних систем. Водночас зростання віртуалізації та електронізації платежів в економіці зумовили звуження сутності поняття «платіжна система» як однієї із найважливіших дефініцій фінансового ринку взагалі та банківської системи зокрема, адже переважна більшість вітчизняних та зарубіжних науковців розуміють платіжну систему як систему міжбанківських безготівкових розрахунків або систему клірингових розрахунків із залученням небанківських фінансово-кредитних посередників [2].

Так, наприклад, колектив авторів Енциклопедії банківської справи України під платіжною системою розуміє поєднання платіжних інструментів, банківських процедур, зокрема міжбанківських систем переказу коштів, з інституційними й організаційними правилами та процедурами використання цих інструментів та механізмів, що забезпечує грошовий обіг, здійснення розрахунків і врегулювання боргових зобов'язань між суб'єктами економічної діяльності в ринковій економіці [3, с. 417].

Колектив авторів однієї із найвідоміших економічних книг України – Економічної енциклопедії за редакцією С. В. Мочерного, поняттю «платіжна система» надають три значення: 1) об'єднання адміністрації, розрахункового банку, еквайра, процесингового центру на основі єдиних нормативних, договірних, фінансових і технічних документів, що регламентують взаємовідносини учасників системи, а також правила і порядок надання автоматизованих послуг з використанням платіжних карток; 2) платіжна організація, члени платіжної системи, учасники платіжної системи та відносин, що виникають між ними при здійсненні розрахунків за операції, що виконуються із використанням платіжних карток цієї системи; 3) сукупність нормативних, договірних, фінансових та інформаційно-технічних засобів і рішень учасників (банків, установ, компаній), які регламентують свої взаємовідносини щодо порядку використання банківської платіжної картки. Платіжна система має об'єднувати не менше як два банки-емітенти. Банківські платіжні картки, які

належать до однієї платіжної системи, мають ознаки, які дають змогу ідентифікувати їх належність до платіжної системи [4, с. 755].

Платіжна система повинна мати стабільну правову основу. Таким чином, це стосується законів, стандартів, правил та процедур, встановлених законодавчими органами, судами, регуляторними органами, системними операторами та регуляторним органом центрального банку певної держави. У Законі «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» зазначено, що платіжна система - це платіжна організація, учасники платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при переказі грошей. Обов'язковою функцією платіжної системи є здійснення грошових переказів [5, 1.29].

Щодо зарубіжної нормативно-правової та наукової літератури, то одним із найвідоміших тлумачень платіжної систем є визначення Комітету з платіжних систем та систем розрахунків Банку міжнародних розрахунків, який розуміє платіжну систему як «набір платіжних інструментів, банківських процедур і, як правило, міжбанківських систем переказу коштів, поєднання яких забезпечує грошовий обіг» [6].

Як стверджують Б. Адамик та В. Ткачук, автори поняття «платіжна система», які наведені вище, виходять із традиційного марксистського розуміння сутності функцій грошей, зокрема такої функції, як засіб платежу, яка означає використання грошей для погашення боргових зобов'язань та не передбачає одночасного отримання еквівалента вартості, тобто товар може продаватися без сплати готівкових грошей – у кредит, а сплата відбувається через деякий час, наприклад, через рік. Таким чином, виходячи із розуміння функції грошей як засобу платежу, бачимо, що в понятті «платіжна система» фактично усуваються готівкові розрахунки або загалом обіг готівки, адже переважна більшість боргових зобов'язань сьогодні створюється і погашається безготівковим способом [2].

Що ж до сутності поняття транскордонна платіжна система, то це будь-яка платіжна система або платіжна операція, яка передбачає переказ коштів через кордон — від одного резидента країни до іншого резидента іншої країни.

Міжнародна платіжна система – це система, в якій платіжна організація може бути як резидентом, так і нерезидентом і яка здійснює свою діяльність на території двох і більше країн та забезпечує проведення переказу коштів у межах цієї платіжної системи, у тому числі з однієї країни в іншу. Обов'язковою функцією, яку має виконувати міжнародна платіжна система, є проведення переказу коштів [7].

Обидва поняття і «транскордонна платіжна система», і «міжнародна платіжна система» в деяких випадках можуть уживатися як синоніми, проте варто зазначити, що між ними все ж є певна різниця, вона полягає в тому, що перша це будь-яка система (національна чи міжнародна), яка дає змогу переказувати гроші через кордони, а друга це структурована глобальна мережа для здійснення платежів.

Не менш важливе поняття транскордонні операції - це банківські операції, які здійснюються за межами рідної країни клієнта. Зазвичай поняття застосовують до транзакцій за картками та до переказів фізичних осіб. Транскордонними операціями вважаються транзакції за картками в інших державах. Важлива умова - при таких транзакціях валюта відрізняється від валюти карткового рахунку. Крім цього, до транскордонних операцій відносять дії з картою в межах країни, але з розрахунком у закордонних банках. Це, наприклад, покупки в різних інтернет-магазинах. Переказ можна вважати транскордонним, якщо відправник чи отримувач грошей знаходиться за межами держави [8].

Головними завданнями функціонування платіжних систем є:

- забезпечення стійкості грошового обігу та стабільності національної грошової одиниці;
- забезпечення суб'єктів ринку платіжними засобами та платіжними інструментами в необхідному обсязі та структурі;
- своєчасність і точність здійснення всіх розрахунків та платежів;
- забезпечення надійності функціонування платіжних і розрахункових механізмів;
- сприяння динамічному розвитку національної економіки [9, с. 16].

Одним з головних завдань, яке необхідно вирішити при утворенні платіжної системи є – розробка та дотримання загальних правил обслуговування карток, що містяться в платіжній системі, а також виставлення рахунків і платежів. Ці правила стосуються технічних аспектів операцій з платіжними картками – процедур авторизації, стандартних даних, специфікацій використовуваних пристроїв; та фінансової сторони обслуговування платіжних карток; порядку розрахунків з комерційними та сервісними компаніями, які входять до приймаючої мережі, тарифи, правила взаєморозрахунків між банками та інші міста [10].

Коваль Н. О., Борщ М. В. [11], а також Погореленко Н. П., Тертична К. С. [12, с. 42] єдині в думці, що основними елементами сучасної платіжної системи є:

- нормативно-правова база, що регулює платіжні відносини, має створювати сприятливі умови для забезпечення потреб нормального функціонування платіжної системи;

- бухгалтерська і технологічна модель, що є основним операційним механізмом здійснення платежів, що ґрунтується на принципах бухгалтерського обліку і звітності, включає платіжні інструменти та механізми переказу коштів;

- технологічна інфраструктура, що є основою життєздатності платіжної системи; вона включає, зокрема, програмні та технічні засоби обробки та передачі даних, обслуговуючий персонал;

- захист інформації як сукупність програмно-технічних, нормативно-правових, адміністративно-організаційних засобів.

Зазначені елементи платіжної системи є взаємодоповнюючими компонентами ефективно діючої платіжної системи будь-якої країни [9, с. 16].

Стрімкий розвиток платіжних систем, поява нових видів платіжних систем та інструментів, удосконалення розрахунків у платіжних системах, глобалізація у сфері платіжних систем та інші численні фактори ускладнюють реалізацію центральними банками функції оверсайта платіжних систем. Тому для комплексного дослідження платіжних систем та ефективного їх нагляду з боку центрального банку постає необхідність класифікації платіжних систем.

Традиційно платіжні системи класифікують залежно від масштабів діяльності та характеру операцій з обслуговування різних сегментів платіжного обігу на роздрібні платіжні системи (retail payment systems), у яких здійснюється велика кількість невеликих за сумою операцій, та оптові платіжні системи (wholesale payment systems), або системи крупних платежів (large value payment systems); залежно від ролі в економіці розглядають системно важливі та соціально важливі платіжні системи; за способом організації розрахунків: платіжні системи, що здійснюють розрахунки на валовій основі та на основі нетто-розрахунків, а також гібридні розрахунки; за видом платіжних повідомлень: платіжні системи, засновані на дебетовому та кредитовому трансферті тощо [13, с. 287].

Важлива класифікаційна ознака поділу платіжних систем за резидентністю платіжної організації ґрунтується на двох видах платіжних систем, таких як національні платіжні системи, міжнародні платіжні системи [14, с. 87]. Усі основні ознаки за якими можна характеризувати платіжні системи з подальшою їх класифікацією подані у Додатку А.

Класифікація саме транскордонних платіжних систем може бути здійснена за різними критеріями. Одна з можливих класифікацій транскордонних платіжних систем наведена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 - Класифікація транскордонних платіжних систем за типом учасників транзакції

Тип учасників транзакції	Характеристика
1	2
Споживач-споживачу (C2C)	транскордонні операції фізичних осіб, переважно вони складаються з грошових переказів. Наприклад, переказ грошей родичам або друзям в іншій країні.
Бізнес-бізнесу (B2B)	транзакції між підприємствами або урядами, вони включають міжнародну торгівлю, корпоративні інвестиції та потоки казначейських коштів.
Бізнес-споживачу (B2C)	транзакції від бізнесу або уряду до фізичної особи, наприклад, виплата заробітної плати, соціальних виплат та відшкодування.
Споживач-бізнесу (C2B)	транзакції від споживача до бізнесу або уряду, наприклад, покупки в електронній комерції, оплата рахунків та платежі за міжнародну освіту чи охорону здоров'я.

Складено на основі [15]

Протягом останніх кількох десятиліть зростання міжнародної мобільності товарів і послуг, капіталу та людей сприяло зростанню економічної важливості транскордонних платежів. За оцінками, вартість транскордонних платежів зростатиме з майже 150 трильйонів доларів у 2017 році до понад 250 трильйонів доларів до 2027 року, що еквівалентно зростанню на понад 100 трильйонів доларів лише за 10 років.

До факторів, що посилюються останніми роками, належать:

- виробники розширюють свої ланцюги поставок за кордон;
- транскордонне управління активами та глобальні інвестиційні потоки;
- міжнародна торгівля та електронна комерція;
- мігранти, які надсилають гроші через міжнародні грошові перекази.

Ці тенденції збільшили попит на транскордонні платежі та потребу кінцевих користувачів у доступі до транскордонних платіжних послуг, які є такими ж ефективними та безпечними, як і аналогічні внутрішні послуги. Грошові перекази, зокрема, відіграють життєво важливу роль у країнах з низьким та середнім рівнем доходу, а в деяких випадках стають основним джерелом фінансування розвитку. Зростання та розширення доходів також стимулюють конкурентний інтерес на цьому ринку. У відповідь на це з'являються інноваційні бізнес-моделі та учасники [16].

Основними учасниками транскордонних платежів є:

- банки, які забезпечують міжнародні перекази через банківські рахунки;
- небанківські фінансові установи, які спеціалізуються на грошових переказах та платіжних сервісах;
- міжнародні платіжні системи, так звані глобальні оператори, які забезпечують швидкі та зручні перекази між країнами;
- платіжні організації, створені резидентами різних країн;
- юридичні та фізичні особи;
- державні органи, які використовують транскордонні платежі за державними зобов'язаннями;

– міжнародні фінансові інститути (наприклад, ЄБРР, МФК та ін.), які вивчають валютні операції та інвестиційні перекази.

Розвиток і зростання цифрових платежів прискорили обіг грошей по всьому світу. У порівнянні з традиційними валютами, які мають певні обмеження в деяких аспектах, цифрові платежі позбавлені цих недоліків, наприклад, цифрові платежі заощаджують час, обробляючи відповідні грошові розрахунки в найкоротші терміни. Цифрові платежі, зумовлені фінансовим розвитком, є набагато ефективнішими та рентабельнішими, а економія коштів, що досягається за рахунок таких платежів є вигідними як для фінансової індустрії так і для користувачів. З іншого боку цифрові платежі мають певний позитивний вплив на ризики, пов'язані з фінансами. Насамперед, при розрахунках традиційними платежами завжди існував ризик підробки валюти, тоді як навіть у часи появи цифрових платежів з ними таких ризиків не виникало.

Цифрові платежі, зокрема і транскордонні платежі також приносять фінансовій індустрії накопичення відповідних баз даних та інформації, що полегшує обробку та аналіз даних. Це дозволяє фінансовому ринку краще зрозуміти споживчі звички, вподобання та тенденції, надаючи фінансовим установам та підприємствам більше цінної інформації. Крім того, цифрові платежі непомітно змінили споживчі звички. Так з'явилися нові моделі витрат, за яких споживачі мають більш зручніші можливості для використання цифрових платежів при різному роді розрахунків.

Завдяки використанню цифрових платежів фінансових послуг скоротила час, необхідний для здійснення транзакцій, усунувши необхідність у громіздких процесах порівняно з традиційними методами, зменшивши операційні витрати завдяки використанню цифрового програмного забезпечення та зменшивши залежність від паперових документів і валюти. Клієнти можуть швидко отримати доступ до фінансових послуг, які вони придбали після здійснення платежу за короткий проміжок часу, що є більш ефективним як для клієнта, так і для постачальника фінансових послуг [17].

Транскордонні платежі мають провідну роль у світовій економіці, сприяючи міжнародній торгівлі, фінансовим операціям, інвестиціям та економічному зростанню. До таких висновків можна прийти спираючись на те, що завдяки транскордонним платежам підприємства мають змогу брати участь у міжнародній торгівлі, дозволяючи компаніям розраховуватися за послуги чи товари з іноземними партнерами, а це основа для експорту, імпорту та всього ланцюга постачань продукції. Це також підтверджує те, що транскордонні платежі важливі для розширення бізнесу та виходу на нові ринки, особливо для малих та середніх підприємств, адже в сучасні економіці в умовах цифровізації співпраця з іншими підприємствами з інших країн може бути неабияк вигідною.

Транскордонні платежі сприяють фінансовій доступності, розширюючи економічні можливості людей, зокрема полегшують грошові перекази, наприклад для людей, що працюють за кордоном надсилати гроші близьким та рідним. Сюди ж можна додати беззаперечну перевагу транскордонних платежів для розвитку туристичної галузі, так як ці платежі дозволяють туристам здійснювати різного роду транзакції за кордоном.

Щодо інвестицій, то транскордонні платежі однозначно мають важливе значення для них, найпаче для прямих іноземних інвестицій, сприяючи їм. Так, компанії та інвестори користуються транскордонними операціями для придбання активів, інвестування і т.п. Також ці платежі у транскордонних регіонах створюють підходящий інвестиційний клімат, а інвестиційна політика ЄС додатково стимулює приплив інвестицій завдяки зручності використання транскордонних платежів.

Фінансова цифровізація дала нові можливості та змінила способи здійснення міжнародних платежів, роблячи їх швидшими, дешевшими та зручнішими для користувачів і бізнесу. Розробка та впровадження регуляторних правил гарантує стабільність і безпеку транскордонних платежів, завдяки чому розвивається світова платіжна інфраструктура. Разом з ростом криптовалют, фінансових технологій та швидким розвитком міжнародної торгівлі з'являють нові платіжні системи, які використовуються і для внутрішніх і для глобальних

платежів підприємцями, інвесторами та звичайними людьми, тим самим підтримуючи розвиток бізнесу, інвестування, туризму та фінансовій доступності.

Цифрові платежі дозволяють знижувати ймовірність підробки та зменшують операційні витрати, надаючи одночасно базу даних про споживчі звички та тенденції на ринку, які сприяють зрощенню попиту на транзакції через розвиток нових моделей споживчих витрат. Цифрові платіжні системи нового покоління дозволяють швидко отримувати доступ до фінансових послуг, обмежують залежність від паперових операцій та готівки та підвищують ефективність транскордонних комерційних та інвестиційних відносин.

У підсумку, транскордонні платежі мають ключове значення для прискорення глобальної економічної інтеграції, підтримки міжнародних транзакцій і фінансової доступності. У майбутньому очікується подальше зростання обсягу транскордонних платежів, що є важливим стимулом для розвитку світової економіки і міжнародної співпраці, відкриваючи нові можливості для бізнесу.

1.2 Вплив цифровізації на еволюцію платіжних систем

Гроші завжди були важливим засобом обміну, що дозволяє купувати товари і послуги. Вони сьогодні, як і колись мають певне значення для фінансової системи, що правда дещо змінене з плином часу, проте і досі служать для вимірювання вартості. Платіжні ж системи допомагають швидко переказувати гроші між рахунками і забезпечують облік усіх операцій, крім фізичного обміну грошима.

Зі зростанням складності та зв'язку фінансових систем між собою, їх облік став більш деталізованим. Цифрові технології та Інтернет привнесли нові інновації у платіжні системи та грошові операції, сприяючи цифровізації бізнесу та фінансової сфери. Це зумовило появу нових фінансових технологій, які в свою чергу ініціювали створення сучасних платіжних систем. Раніше гроші використовувалися у вигляді готівки та монет, тепер же фізичні гроші все частіше

заміняють цифрові платежі — це перекази грошей з рахунку на рахунок за допомогою спеціальних технологій.

З розвитком фінансових технологій та появою криптовалюти цифрові платіжні системи набувають більш широкого значення. Використання Інтернету та технологій у сучасних банківських послугах, включаючи електронні платіжні системи, збільшує ефективність банківських послуг і зручність для користувачів, яка є не менш важливою за швидкість.

З глобалізацією та розвитком транскордонних платежів юридичні та фізичні особи все більше адаптуються та інтегруються до онлайн-платіжних систем, які надаються банками. Водночас мобільні гаманці від великих технологічних компаній, таких як Apple, Google і Samsung, ще більше прискорили перехід від традиційних банків до альтернативних фінансових сервісів і додатків.

Еволюція транскордонних платіжних систем — це складний процес, який відбувався під впливом технологічних, економічних та регуляторних змін.

У загальному вигляді еволюцію платіжних систем можна розподілити на три основні етапи, які сформовані у роботі М. Пожидаєвої через узагальнення вітчизняних та закордонних підходів:

- 1 етап (кінець XVIII – кінець XIX ст.) – були сформовані правові передумови появи перших електронних платіжних інструментів у вигляді чеків, векселів та платіжних документів, заснованих на заліку взаємних вимог;

- 2 етап (XX ст.) – початок використання електронних платіжних засобів та перших електронних грошей;

- 3 етап (XXI ст. – дотепер) – глобальна цифровізація платежів, розповсюдження таких електронних платіжних систем як PayPal, Payoneer, Skrill та ін., розвиток криптовалют, QR-кодів, цифрових валют [18].

Історія безготівкових платежів почалася у 1872 році з першого грошового переказу через телеграф компанією Western Union. Пізніше, майже через сотню років, з появою банкоматів та мобільного банкінгу, з'явилися нові платіжні системи.

У 1995 році вперше зробили безконтактний платіж у Сеулі реалізований Seoul Bus Transport, а у 1999 — запустили популярну послугу електронних переказів PayPay, якою користуються й нині.

До початку 2000-х з'явилися онлайн-сервіси, наприклад веб-сайт WU.com компанії Western Union. У 2003 році в Китаї створили платформу AliPay, а в 2004 — перший мобільний гаманець в Японії. До 2005 року більшість дорослих у США мали мобільні телефони, а з розвитком Інтернету з'являлися все нові додатки для платежів.

Важливою подією для сучасних цифрових платежів став запуск біткойна у 2009 році. Відтоді швидко зросла популярність криптовалют, використання блокчейну та децентралізованих грошових систем у світі. Майнинг криптовалют, обмін токенів і криптобіржі стали основою майбутньої безготівкової економіки.

У другій половині 2010-х такі компанії, як Apple, Samsung, Amazon, Alibaba і Google, створили свої мобільні гаманці. У 2014 році Apple додала біометричну автентифікацію, а саме розпізнавання відбитків пальців, а згодом — розпізнавання обличчя для безпечного входу.

У 2016 році на Глобальному блокчейн-форумі було оголошено, що рівень впровадження блокчейну у фінансових послугах досяг 13,5%, перевершивши фазу ранніх адептів [19]. Після пандемії Covid-19 платежі онлайн, через мобільні додатки і цифрові системи стали ще популярнішими. У майбутньому очікується, що безконтактні картки, системи «tap-to-pay», біометричні карти і мобільні гаманці залишаться основними засобами фінансових операцій.

Основні віхи еволюції платіжних систем відзначено на рис. 1.1. Остання віха, серед запропонованих, — «Безготівкова економіка та криптовалюта» — є одним з головних трендів сучасності та перспективою на майбутнє [20].

З моменту, коли з'явилися гроші люди почали обмінювати їх на товари та послуги. Спочатку це відбувалося за допомогою фізичних грошей — монет або купюр. Пізніше, з розвитком централізованих систем, з'явилися бухгалтерський облік і банки, які стали важливими організаціями для управління грошовими

операціями. З розвитком всесвітньої мережі Інтернет, фінансові установи також змінили свою форму та структуру.

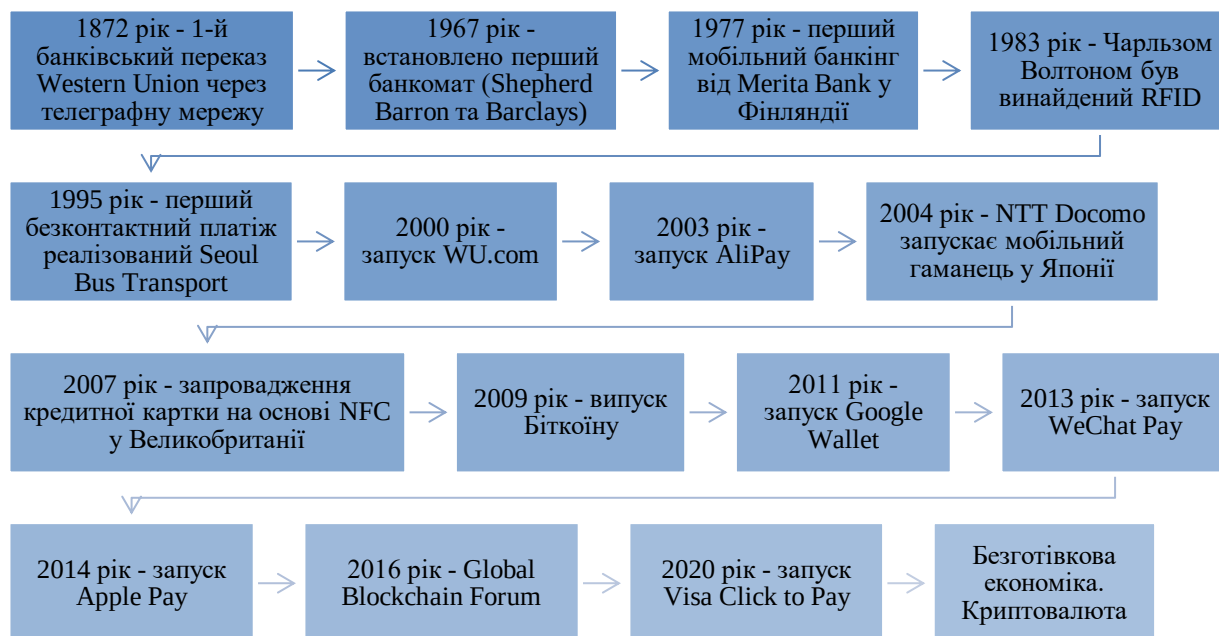

Рисунок 1.1 - Еволюція платіжних систем

Джерело: [20]

Цифрові платіжні системи пропонують користувачам різні варіанти грошових переказів за допомогою електронних чеків, безконтактних кредитних карток і мобільних гаманців. Стрімке зростання споживання та витрат на душу населення в останні роки сприяло більш широкому використанню цифрових платіжних систем. Ця тенденція вказує на швидкий перехід до безготівкової економіки. Зручність, безпека, децентралізація, швидкість і конфіденційність, які забезпечують цифрові платіжні системи, призводять до того, що користувачі надають переваги саме цим системам.

Кожна впроваджена технологія додає цінності транзакціям і витратам людей. Той факт, що користувачі не рахують жодної фізичної копійки під час оплати, створює віртуальне відчуття, яке полегшує витрати, це призводить до прискореного занепаду використання традиційних способів оплати.

1.3 Методичні підходи до дослідження процесів трансформації платіжних систем

Сучасний розвиток транскордонних платіжних систем неможливий без ефективного регуляторного забезпечення з боку як національних, так і міжнародних фінансових інституцій. Регуляторне забезпечення транскордонних платежів включає низку аспектів: встановлення стандартів і правил функціонування платіжної інфраструктури, контроль за дотриманням вимог щодо ідентифікації клієнтів, протидія відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, захист прав споживачів, забезпечення кібербезпеки та сумісності платіжних систем. Від ефективності регулювання залежить не лише стабільність фінансової системи, але й довіра учасників ринку, а також можливість впровадження інноваційних технологій, таких як цифрові валюти, блокчейн-технології, миттєві платежі тощо.

На міжнародному рівні, одним з найважливіших регуляторів є Банк міжнародних розрахунків, який розробляє стандарти для функціонування глобальних платіжних систем. Одним із таких є принципи для інфраструктур фінансових ринків (PFMI) - це міжнародні стандарти для інфраструктур фінансового ринку, тобто платіжних систем, центральних депозитаріїв цінних паперів, систем розрахунків за цінними паперами, центральних контрагентів та торгових репозиторіїв [71]. Вони встановлюють вимоги до управління ризиками, операційної надійності, доступності та прозорості платіжних систем. Ці принципи слугують основою для адаптації національних систем до міжнародних стандартів.

Європейський Союз створив уніфіковану нормативну базу для платіжних послуг у рамках Директиви PSD2 та PSD3, які регулюють доступ третіх осіб до банківських рахунків, підвищують конкуренцію та безпеку платіжних послуг. Також важливими є Регламент (ЄС) № 2560/2001 Європейського Парламенту та Ради «Про транскордонні платежі в євро» та постанова SEPA (Єдина зона платежів у євро), яка дозволяє здійснювати платежі між країнами ЄС за єдиними правилами.

Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей, а також подібні організації встановлюють нормативи для боротьби з фінансовими злочинами у сфері транскордонних платежів, включаючи вимоги щодо прозорості, ідентифікації клієнтів та запобігання фінансуванню тероризму. Зокрема, МВФ надає країнам технічну допомогу щодо побудови національних платіжних систем, прозорості валютного контролю та запровадження цифрових валют. Світовий банк підтримує доступність платіжних систем, зокрема в країнах, що розвиваються. У свою чергу Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей встановлює вимоги до протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму.

Національні регулятори, зокрема центральні банки, виконують функції оверсайта за платіжними системами у межах своєї юрисдикції. В Україні ці функції виконує Національний банк України (НБУ) відповідно до Закону України «Про платіжні послуги», що набрав чинності у 2022 році [72]. Закон містить норми, адаптовані до положень Директиви PSD2, включаючи відкритий банкінг, нові категорії постачальників платіжних послуг, а також стандарти безпеки транзакцій.

У 2023 році НБУ також почав активну роботу з впровадження стандартів ISO 20022 у внутрішній та зовнішній платіжний обіг, що сприяє сумісності з міжнародними системами покращуючи обробку транзакцій у режимі реального часу. Це особливо актуально в умовах цифровізації, коли інтеграція української платіжної інфраструктури з глобальними системами, такими як SWIFT, стає необхідною умовою для участі в міжнародних розрахунках. У табл. 1.2 наведено основні ініціативи міжнародних та національних регуляторних органів у сфері транскордонних платіжних систем.

Таблиця 1.2 – Ініціативи міжнародних та національних регуляторних органів в сфері транскордонних платіжних систем

Організація/Інституція	Документ/Ініціатива	Основний зміст
1	2	3
Банк міжнародних розрахунків	Принципи для інфраструктур фінансових ринків	Міжнародні стандарти щодо безпеки, надійності та ефективності платіжних систем
Європейський Союз	Директиви PSD2, PSD3; Регламент (ЄС) № 2560/2001 «Про транскордонні платежі в євро»; постанова SEPA (Єдина зона платежів у євро)	Регулювання доступу третіх осіб до рахунків, відкритий банкінг, безпека транзакцій, єдиний платіжний простір, уніфікація правил транскордонних платежів у євро
Міжнародний валютний фонд (МВФ)	Програмний документ № 2021/048 "Цифрові валюти центральних банків для транскордонних платежів"	Розкриття потенціалу ЦВЦБ для покращення транскордонних платежів; окреслює ризики, архітектуру рішень і рекомендації для центральних банків
Світовий банк	«Платіжні системи у світі: короткий огляд»	Серія звітів, які узагальнюють стан національних платіжних систем, рівень їх цифровізації, нормативне забезпечення та доступ до фінансових послуг у понад 140 країнах
Національний банк України	Закон України «Про платіжні послуги», стандарт ISO 20022	Впровадження принципів PSD2, реєстрація платіжних організацій, оверсайт; Сумісність з міжнародними системами, автоматизація обробки повідомлень

Складено на основі [71-75]

Попри значний прогрес у розвитку нормативної бази, ринок транскордонних платежів стикається з низкою викликів. Серед них — фрагментація регуляторних режимів між країнами, високі транзакційні витрати, складність ідентифікації клієнтів у міжнародних операціях, ризики кібербезпеки, а також зростання ролі небанківських фінансових установ і нових технологій (наприклад, криптовалюти).

У відповідь на ці виклики регулятори дедалі більше уваги приділяють питанням співпраці та гармонізації стандартів. Зокрема, активно обговорюється створення глобальних платформ для миттєвих транскордонних платежів,

впровадження єдиних цифрових ідентифікаторів, а також розвиток регуляторних «пісочниць» для тестування інноваційних фінансових продуктів.

Водночас важливим завданням залишається забезпечення балансу між безпекою та інноваційністю: надмірне регулювання може стримувати розвиток нових сервісів, тоді як недостатній контроль — підвищує ризики для фінансової системи.

У зв'язку з цим, у межах даної дипломної роботи було використано низку загальнонаукових методів дослідження, які дозволили розкрити природу трансформаційних процесів, оцінити сучасний стан ринку транскордонних платежів, виявити основні тенденції, ризики та перспективи подальшого розвитку.

У першу чергу в роботі застосовано метод порівняльного аналізу, за допомогою якого були зіставлені особливості різних платіжних систем, їхні основні операційні показники та ін. Це дозволило виділити спільні риси та ключові відмінності, що стали основою для формування узагальнених висновків.

Також використовувався метод систематизації, зокрема при класифікації видів платіжних систем, транзакцій за моделлю B2B, B2C, C2C, C2B тощо, а також при узагальненні міжнародних підходів до регулювання. Завдяки цьому методу вдалося логічно структурувати великий обсяг інформації та подати її у вигляді таблиць і схем.

Застосування синтезу дозволило поєднати різноманітні аналітичні джерела, статистичні дані та наукові підходи в єдину концептуальну модель, яка відображає трансформацію транскордонних платежів у цифрову епоху. Цей метод використовувався на всіх етапах роботи, зокрема при формуванні висновків після кожного розділу.

Для обґрунтування динаміки змін на ринку транскордонних платежів було використано статистичний аналіз. У підрозділі 2.1 представлено кількісні показники за сегментами ринку, обсяги транзакцій, динаміку платежів, а також відсоткове зростання або зменшення операцій у різних сегментах. Ці дані дали змогу виявити ключові тренди та тенденції.

У підрозділі 2.1 також було використано SWOT-аналіз для оцінювання сильних і слабких сторін провідних міжнародних платіжних систем (Visa, Mastercard, PayPal і т. п.), а також їх можливостей і загроз. Цей метод допоміг розкрити стратегічне положення кожного гравця на ринку та його перспективи розвитку.

Важливу роль у виявленні внутрішніх бар'єрів та ризиків відіграв метод побудови дерева проблем, який використано в підрозділі 2.3. Завдяки йому вдалося візуалізувати ключові причини та наслідки цифрових ризиків у транскордонних платіжних системах.

Висновки до розділу 1

Фінансова цифровізація дала нові можливості та змінила способи здійснення міжнародних платежів, роблячи їх швидшими, дешевшими та зручнішими для користувачів і бізнесу. Розробка та впровадження регуляторних правил гарантує стабільність і безпеку транскордонних платежів, завдяки чому розвивається світова платіжна інфраструктура. Разом з ростом криптовалют, фінансових технологій та швидким розвитком міжнародної торгівлі з'являються нові платіжні системи, які використовуються і для внутрішніх і для глобальних платежів підприємцями, інвесторами та звичайними людьми, тим самим підтримуючи розвиток бізнесу, інвестування, туризму та фінансовій доступності.

Цифрові платежі дозволяють знижувати ймовірність підробки та зменшують операційні витрати, надаючи одночасно базу даних про споживчі звички та тенденції на ринку, які сприяють зрощенню попиту на транзакції через розвиток нових моделей споживчих витрат. Цифрові платіжні системи нового покоління дозволяють швидко отримувати доступ до фінансових послуг, обмежують залежність від паперових операцій та готівки та підвищують ефективність транскордонних комерційних та інвестиційних відносин.

У підсумку, транскордонні платежі мають ключове значення для прискорення глобальної економічної інтеграції, підтримки міжнародних

транзакцій і фінансової доступності. У майбутньому очікується подальше зростання обсягу транскордонних платежів, що є важливим стимулом для розвитку світової економіки і міжнародної співпраці, відкриваючи нові можливості для бізнесу.

З моменту, коли з'явилися гроші люди почали обмінювати їх на товари та послуги. Спочатку це відбувалося за допомогою фізичних грошей — монет або купюр. Пізніше, з розвитком централізованих систем, з'явилися бухгалтерський облік і банки, які стали важливими організаціями для управління грошовими операціями. З розвитком всесвітньої мережі Інтернет, фінансові установи також змінили свою форму та структуру.

Цифрові платіжні системи пропонують користувачам різні варіанти грошових переказів за допомогою електронних чеків, безконтактних кредитних карток і мобільних гаманців. Стрімке зростання споживання та витрат на душу населення в останні роки сприяло більш широкому використанню цифрових платіжних систем. Ця тенденція вказує на швидкий перехід до безготівкової економіки. Зручність, безпека, децентралізація, швидкість і конфіденційність, які забезпечують цифрові платіжні системи, призводять до того, що користувачі надають переваги саме цим системам.

Кожна впроваджена технологія додає цінності транзакціям і витратам людей. Той факт, що користувачі не рахують жодної фізичної копійки під час оплати, створює віртуальне відчуття, яке полегшує витрати, це призводить до прискореного занепаду використання традиційних способів оплати.

2 АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТРАНСКОРДОННИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

2.1 Ідентифікація глобальних та регіональних трендів розвитку платіжних систем

Ринок транскордонних платежів сегментовано за типом транзакції, розміром підприємства, кінцевим користувачем, каналом, обсягом транзакцій та регіоном. За типом транзакції ринок сегментовано на бізнес-бізнесу (B2B), споживач-бізнесу (C2B), бізнес-споживачу (B2C) та споживач-споживачу (C2C). За розміром підприємства він сегментований на великі підприємства, малі та середні підприємства та фізичних осіб. За кінцевим користувачем він поділяється на фізичних осіб, бізнес та уряд. За каналом ринок транскордонних платежів сегментовано на банківські перекази, оператори грошових переказів, карткові платежі та інші. За обсягом транзакцій його можна розділити на оптовий та роздрібний. За регіоном він аналізується в Північній Америці, Європі, Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та Латинській Америці, Африці та Близькому Західному регіоні.

За обставин збільшення конкуренції на ринку транскордонних платежів в останній час, можливо прослідкувати зміни у обсягах як оптових, так і роздрібних транзакцій (рис. 2.1).

Отож, загальний обсяг ринку транскордонних платежів у 2023-2024 рр. становив 190 трлн. дол. США та 194,6 трлн. дол. США відповідно. Відбулося збільшення ринку на 4,6 трлн. дол. США, що свідчить про посилення міжнародної торгівлі з використанням транскордонних платежів, ймовірно за рахунок впровадження нових технологій платежів.

Щодо оптового ринку транскордонних платежів, що складав 146 трлн. дол. США у 2023 році, теж є його помітне збільшення у 2024 році (154,7 трлн. дол. США) і очікується подальше збільшення оптового ринку й надалі.

Загалом обсяги неоптових (роздрібних) транскордонних платежів були значно меншими в порівнянні з оптовими, як у 2023 р. (44 трлн. дол. США) так і у 2024 р. (39,9 трлн. дол. США), проте якщо порівнювати обсяг роздрібних платежів за цими роками між собою, то він на 4,1 трлн. дол. США був вище у 2023 р. ніж у 2024р.

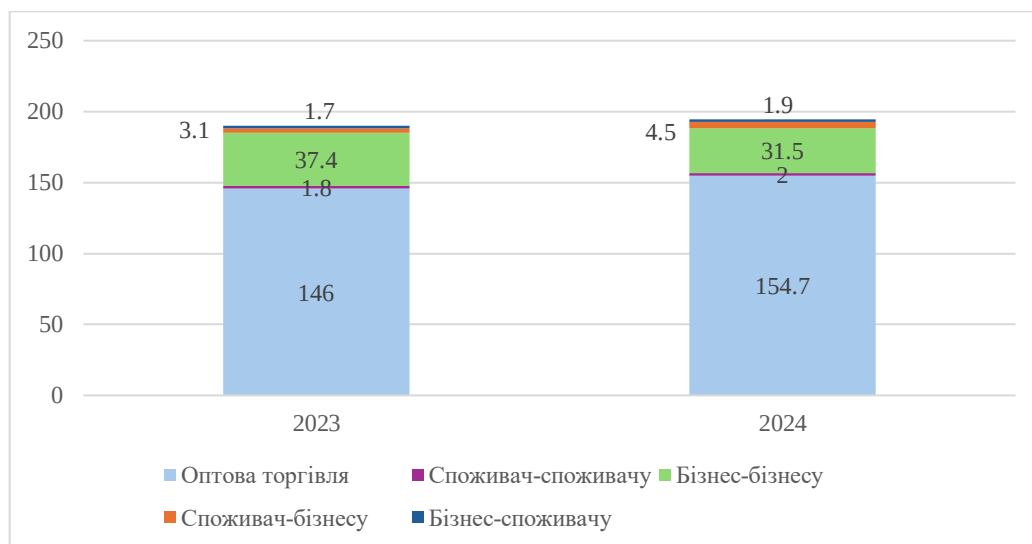

Рисунок 2.1 - Динаміка обсягів ринку оптових та роздрібних транскордонних платежів за 2023-2024 рр., трлн. дол. США

Складно за даними [21-22]

Ринок роздрібних платежів можна сегментувати. Так, сегмент B2B значно лідирує на фоні інших сегментів у обох досліджуваних роках і охоплює платежі, що здійснюються між підприємствами в різних країнах. Більшість високовартісних платежів в цьому сегменті обробляються банками. У 2023 році ринок транскордонних платежів B2B мав загальний світовий обсяг у 37,4 трлн. дол. США, а у 2024 році 31,6 трлн. дол. США, що на 5,8 трлн. дол. США менше за попередній рік.

Великі підприємства є найбільшим сегментом ринку B2B загалом – їх глобальний обсяг загальної ринкової вартості за 2024 рік становив 17,8 трлн доларів США. Для порівняння, загальний глобальний обсяг загальної ринкової вартості для малого та середнього бізнесу у 2024 році склав 13,8 трлн доларів США [33]. Усі наступні сегменти за обсягами значно відстають від сегменту B2B.

Ринок переказів C2C, також відомий як P2P (людина-людині), охоплює споживчі грошові перекази. У 2023 році глобальний обсяг споживчих грошових

переказів становив 1,8 трлн дол. США і вже в 2024 році він зріс до 2 трлн дол. США.

Ринок C2B охоплює такі платежі як, покупки в електронній комерції, оплата рахунків, платежі за міжнародну освіту, платежів пов'язані з подорожами та ін. У 2023 році транскордонний обсяг загальної ринкової вартості у сегменті C2B склав 3,1 трлн. дол. США, у 2024 році - 4,5 трлн. дол. США. Зростання ймовірно зумовлене швидким розширенням транскордонної електронної комерції, а також в цілому сегмент C2B розвивається швидше в порівнянні з іншими після пандемії.

Ну і останній сегмент, ринок B2C, який має найнижчі обсяги загальної ринкової вартості, а саме 1,7 трлн. дол. США у 2023 р. та 1,9 трлн. дол. США у 2024 р.

Ринок транскордонних платежів включає різні способи оплати, такі як банківські перекази, міжнародні карткові транзакції, електронні перекази коштів та цифрові гаманці. Традиційні гравці, такі як SWIFT, кореспондентські банківські мережі та фінансові установи домінують у секторі, але нові учасники, включаючи фінтех-компанії, рішення на основі блокчейну та постачальників платіжних послуг, змінюють конкурентне середовище. Зростаюче впровадження платежів у режимі реального часу, переказів SWIFT, блокчейну та цифрових валют центральних банків (CBDC) трансформує ефективність, швидкість та економічну ефективність транскордонних транзакцій [23].

Американська компанія Visa початково мала назву BankAmericard, їх карта першою дала доступ до кредиту та платежів за кордоном. Зараз же, є міжнародною платіжною системою, однією з наймасштабніших [24]. Visa має широкий спектр карток: кредитні чи дебетові картки та підприємницькі картки, що розроблені для бізнесу з додатковими інструментами керування фінансами компанії [25]. Щодо функцій, пропонує незліченні функції як бонусні програми, нагородні бали, програми кешбеку. Як от, Visa Platinum – оплата з більшими знижками; Visa Signature – розширений захист під час подорожей, медичної та юридичної допомоги [26].

У табл. 2.1 наведено SWOT-аналіз Visa.

Таблиця 2.1 - SWOT-аналіз Visa

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Visa один із найвпізнаваніших і найнадійніших брендів у секторі фінансових послуг, що здобув довіру користувачів і підтримує її й надалі. 2. Visa має глобальне охоплення, працюючи у понад 200 країнах і територіях, що робить її світовим лідером у обробці платежів. 3. Програма Visa Checkout - швидко та зручно здійснювати покупки онлайн без повторного введення особистих даних. 4. Visa пропонує широкий портфель продуктів, а також є лідером у сфері інноваційних платіжних технологій.	1. Visa залежить від банківського сектору та фінансових установ, що робить її бізнес чутливим до змін у цих секторах. 2. Visa постійно зіштовхується з ризиками кібербезпеки, що може спричинити фінансову та репутаційну шкоду через витоки даних і зниження довіри споживачів. 3. Через велику глобальну присутність та необхідність підтримувати безпечну платіжну інфраструктуру Visa стикається з високими операційними витратами.
Можливості	Загрози
1. Visa має потенціал для розширення на ринки, що розвиваються, використовуючи свій глобальний бренд і технології для проникнення в країни з швидким зростанням цифрових платежів. 2. Зростання електронної комерції та дедалі швидші, безпечніші та зручніші цифрові платежі створюють для Visa можливості і розширення послуг та залучення нових користувачів. 3. Постійний розвиток платіжних технологій, таких як блокчейн, криптовалюта та безконтактні рішення, дає Visa можливість впроваджувати інноваційні платіжні рішення, а розробка мобільних додатків привертає увагу нових користувачів та допоможе підвищити лояльність вже існуючих.	1. Провідні міжнародні компанії як Mastercard, American Express та PayPal, конкурують за свою частку на ринку та можуть вплинути на прибутковість Visa. 2. Через високу насиченість ринку у розвинених країнах, Visa змушена шукати потенціал зростання на менш розвинених ринках або через впровадження нових продуктів і послуг. 3. Злочинці можуть намагатися отримати несанкціонований доступ до карткової інформації або використовувати фішингові атаки для шахрайства. 4. Зміни в поведінці споживачів, зокрема перевага альтернативних способів оплати, створюють значний ризик для діяльності та прибутковості Visa.

Складено на основі [25]

Основні операційні показники Visa за останні три роки (2022-2024) свідчать про стабільний ріст компанії та її ділової активності (рис. 2.2, рис. 2.3).

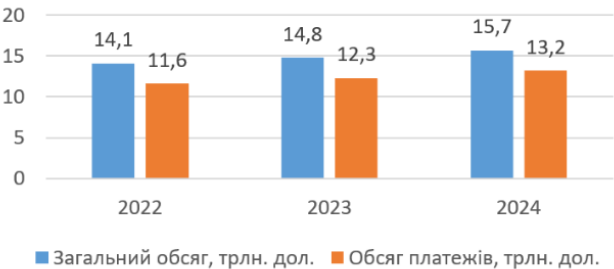

Рисунок 2.2 – Статистика карти Visa по загальному доходу карт і обсягу платежів

Складено за даними [27]

За той самий період обсяг платежів збільшився на \$1,6 трлн., що також підтверджує зростання популярності електронних платежів та довіру клієнтів до платіжних систем Visa.

Рисунок 2.3 – Статистика карти Visa по кількості транзакцій

Складено за даними [27]

Кількість транзакцій, оброблених в мережах Visa, зросла з 192,5 млрд у 2022 році до 233,8 млрд у 2024 році. Це свідчить про постійне зростання обсягу та активності користувачів у використанні карток Visa для різних операцій.

Mastercard створена як конкурентна платіжна система до Visa і теж посідає місце в топі платіжних систем світу. Представлені ідентичні до Visa 3 види карток і бонусні програми. World Mastercard – знижки на готель, оренду авто, квитки, а Word Elite Mastercard – картка найвищого рівня з унікальними пропозиціями [26].

Нижче наведено аналіз деяких операційних показників Mastercard за останні три роки (2022-2024 рр.), що свідчить про нижчі результати порівняно з їх прямим конкурентом - Visa (рис. 2.4, рис. 2.5).

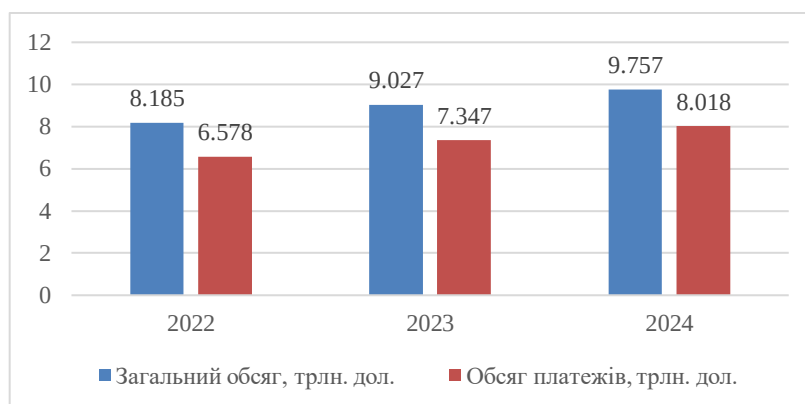

Рисунок 2.4 - Статистика Mastercard по загальному обсягу транзакцій та обсягу платежів

Складено за даними [29]

Загальний обсяг транзакцій – це ключовий фінансовий показник, який використовується Mastercard для вимірювання загальної вартості всіх транзакцій, оброблених через її платіжну мережу протягом певного періоду. За 2022-2024 рр. загальний обсяг транзакцій зріс на \$1,572 трлн., що свідчить про розвиток компанії. В той же час обсяг платежів збільшився на \$1,44 трлн., що лише підтверджує думку про зростання популярності електронних платежів.

Рисунок 2.5 - Статистика зростання обсягу транскордонних транзакцій здійснених з використанням карток Mastercard

Розраховано за даними [30]

Зростання обсягу транскордонних транзакцій – це фінансовий показник, який використовується Mastercard Inc. для вимірювання відсоткового збільшення загальної вартості транскордонних транзакцій, здійснених з використанням карток бренду Mastercard, вираженого в номінальних доларах США. Тож, за досліджуваний період можна помітити спад зростання обсягу транскордонних транзакцій. Так, у 2022 р. цей показник дорівнював 33%, у наступному році він знизився до 25%, а вже у 2024 р. він становив 0%, це означає, що обсяг транскордонних транзакцій в 2024 р. у порівнянні з обсягом 2023 р. не змінився.

У табл. 2.2 наведено SWOT-аналіз Mastercard.

Протягом понад 25 років PayPal революціонізував світову комерцію завдяки інноваційним рішенням, які роблять покупки, продажі та надсилання грошей простими, персоналізованими та безпечними. Система PayPal підтримує понад 200 країн, а платежі дозволяє проводити у 25 валютах [31].

Таблиця 2.2 - SWOT-аналіз Mastercard

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Mastercard є лідером у забезпеченні безпечних транзакцій за рахунок впровадження передових технологій, таких як біометрична ідентифікація, що підвищують довіру та безпеку користувачів. 2. Стратегічні партнерства з фінансовими установами дозволяють Mastercard розширювати свою присутність на ринку, покращувати послуги та забезпечувати більш широкий доступ до своїх продуктів по всьому світу. 3. Mastercard збільшує обсяги транзакцій та зміцнює лояльність споживачів за допомогою програм лояльності та винагород. 4. Сила бренду Mastercard, що має репутацію надійної компанії підкріплюється розгалуженою глобальною мережею, яка обробляє транзакції в понад 150 валютах та працює в понад 200 країнах.	1. MasterCard працює за чотиристоронньою системою, яка включає власників карток, банки-емітенти, продавців і еквайрів. На відміну від них, компанії як American Express і Discover використовують тристоронню систему, де продавці і клієнти спілкуються безпосередньо, а контроль більш простий. Це різниця в підходах може впливати на конкурентоспроможність MasterCard. 2. Нові законодавчі акти щодо захисту даних можуть вимагати від компанії внесення змін у свої процедури обробки особистої інформації. 3. Не достатня швидкість оновлення технологій може призвести до збоїв у роботі і втрати позицій на ринку через швидкий розвиток нових технологій.
Можливості	Загрози
1. Зростаюча популярність онлайн-шопінгу та мобільних платежів створює попит на послуги компанії. 2. Mastercard може використовувати швидкість і креативність фінтех-компаній, перетворюючи їх з конкурентів у партнерів, щоб отримати нові технології і розширити свої можливості на ринку. 3. Акцент Mastercard на вдосконаленні своєї цифрової інфраструктури може зміцнити її позиції на ринку та зацікавити споживачів, які дедалі більше уникають реальних валют. 4. Mastercard може дозволити прості транскордонні транзакції, використовуючи глобалізацію та взаємопов'язаність комерції.	1. Через свою широку глобальну діяльність Mastercard вразлива до ризиків, пов'язаних зі змінами іноземних валют, будь-яка значна зміна обмінних курсів може потенційно вплинути на дохід, прибутковість та загальну фінансову стабільність. 2. Конкуренція з боку інших платіжних систем, таких як Visa, або з боку новаторів у галузі фінтеху може змусити компанію знижувати свої тарифи або вдосконалювати свої продукти та послуги. 3. Можливість витоку конфіденційної інформації або зловживання картковими даними може створити серйозні проблеми для компанії та її клієнтів. 4. Зростаюче впровадження криптовалют може кинути виклик платіжним системам, зокрема Mastercard.

Складено на основі [28]

Завдяки цьому, а також високій надійності та швидкості проведення платежів PayPal є одним з найкращих рішень для здійснення транскордонних операцій. В Україні PayPal працював з 2022 р., та на даний час має дещо обмежений функціонал, а саме українці не можуть приймати платіж на свої рахунки, а лише витратити з них кошти. У табл. 2.3 наведено SWOT-аналіз PayPal.

Таблиця 2.3 - SWOT-аналіз PayPal

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Завдяки тривалій присутності на ринку PayPal завоював довіру користувачів та як і попередні платіжні системи має глобальне охоплення, працюючи на понад 200 ринках. 2. PayPal значно інвестує в технології, щоб забезпечити користувачам безпечний та безперебійний процес оплати. 3. PayPal має велику кількість користувачів і сильний мережевий ефект, що допомагає швидко впроваджувати нові послуги, залучати нових клієнтів. 4. З переходом на мобільні транзакції, зручне для мобільних пристроїв програмне забезпечення PayPal покращує взаємодію з користувачами та забезпечує безперебійну процедуру оплати.	1. PayPal постійно стикається з критикою щодо обслуговування клієнтів, що протягом багатьох років псувало його репутацію. Користувачі часто повідомляють про невдоволення блокуванням рахунків, затримками з виплатою коштів і т.д. 2. Структура комісій PayPal буває дещо вищою, ніж у інших платіжних систем, особливо для малого бізнесу або міжнародних транзакцій. 3. Хоча PayPal зробив кроки у впровадженні криптовалют, його пропозиції залишаються обмеженими порівняно зі спеціалізованими біржами, такими як Coinbase або Binance. 4. PayPal був заснований як платіжний підрозділ eBay, проте, незважаючи на зниження своєї залежності, eBay продовжує значною мірою впливати на обсяги транзакцій PayPal, що у сво. чергу впливає на їх дохід.
Можливості	Загрози
1. Ринок криптовалют пропонує PayPal широкі можливості для залучення перспективної клієнтської бази. Розширюючи свої пропозиції криптовалют, включаючи більше токенів, та забезпечуючи більшу гнучкість, PayPal може зміцнити свої позиції ключового гравця в екосистемі цифрових валют. 2. Корпоративна співпраця залишається ключовою можливістю для зростання PayPal. Поглиблюючи партнерські відносини з платформами електронної комерції PayPal може зміцнити свої позиції. 3. Ринок "Купи зараз, плати пізніше" швидко зростає, і існуюча пропозиція PayPal щодо цієї послуги позиціонує його як ключового гравця. 4. Зростання міжнародної торгівлі, особливо в секторі електронної комерції, може дозволити PayPal розширити свій бізнес транскордонних транзакцій.	1. Очікування споживачів щодо цифрових платежів швидко змінюються і ці тенденції загрожують традиційній платіжній моделі PayPal, оскільки споживачі дедалі більше віддають перевагу рішенням, вбудованим у їхні повсякденні додатки та пристрої. 2. Як глобальна компанія фінансових технологій, PayPal повинна дотримуватися складних правил у різних юрисдикціях. Нормативні акти, що постійно змінюються, вимагають значних ресурсів для забезпечення дотримання вимог. 3. Модель доходів PayPal тісно пов'язана зі споживчими витратами та діловою активністю, що робить її вразливою до економічних спадів. 4. Як і будь-яка онлайн-платформа, PayPal піддається ризику кібербезпеки. Будь-яке значне порушення може суттєво зашкодити її репутації та довірі користувачів.

Складено на основі [31]

Нижче наведено графіки, які ілюструють основні показники операційної діяльності PayPal за останні роки. Вони дозволяють простежити

тенденції розвитку компанії та її ділової активності у досліджуваний період (рис. 2.6, рис. 2.7, рис. 2.8).

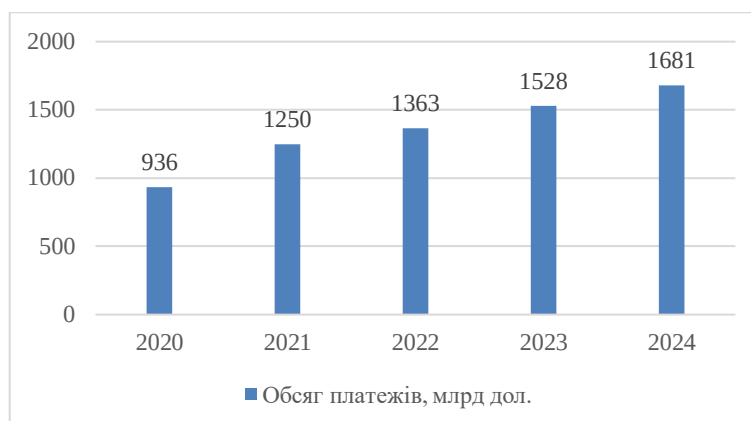

Рисунок 2.6 - Динаміка загального обсягу платежів PayPal з 2020-2024 рр.

Складено за даними [32]

На графіку вище зображено зміну загального обсягу платежів у системі PayPal з 2020-2024 рр. У 2021 році PayPal вперше подолав бар'єр у 1 трлн. доларів за обсягом платежів, а у 2023 році перевищив 1,5 трлн. оларів. Щороку спостерігається зростання цього показника, це свідчить про те, що користувачі й надалі використовують цю систему для переказів. Не виключено, що дане зростання пов'язане з розвитком електронної комерції та глобальної цифровізації фінансових послуг.

Мною за допомогою формули: збільшення у відсотках = $((\text{Кінцеве число} \div \text{Початкове число}) - 1) \times 100\%$, було пораховане зростання обсягу платежів PayPal. Результати представлені на рис. 2.7.

Рисунок 2.7 - Динаміка зростання обсягу платежів PayPal з 2020-2024 рр.

Складено за даними [32]

Можна зробити висновок, що з 2020 по 2021 рр. відбулося відсоткове збільшення обсягів платежів, саме в період активного переходу до цифрових сервісів, а надалі у 2022 р. помітне доволі велике падіння досліджуваного показника (9,0%) з невеликим ростом у 2023 році (12,1%) та подальшим, хоч і невеликим, падінням у 2024 році (10,0%). Це може свідчити, що темпи все ще зростають, проте його розвиток вже не є таким стрімким, можливо за рахунок появи нових платіжних систем.

Рисунок 2.8 - Статистика PayPal по кількості транзакцій за 2021-2024 рр.

Складено за даними [32]

Кількість транзакцій, оброблених в системі PayPal, зросла з 19,3 млрд у 2021 році до 26,3 млрд у 2024 році. Це свідчить про постійне зростання обсягу та активності користувачів у використанні PayPal для різних платіжних операцій.

Apple Pay - це мобільна платіжна система у екосистемі компанії Apple, дозволяючи власника iPhone та Apple Watch здійснювати безконтактні платежі мобільно. Одна з найпоширеніших в Україні та світі. Apple Pay використовує технологію Near Field Communication (NFC), яка здійснює безконтактні платежі торкаючись чи наближаючи пристрій до терміналу. Наявні і онлайн-покупки з даного електронного гаманця [34]. У табл. 2.4 наведено SWOT-аналіз Apple Pay.

Таблиця 2.4 - SWOT-аналіз Apple Pay.

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Apple Pay легко інтегрується з іншими пристроями та сервісами Apple, такими як iPhone, Apple Watch тощо, що робить його зручним для користувачів, які вже користуються цією екосистемою. 2. Apple Pay стає дедалі гнучкішим та адаптивнішим до змін, завдяки цій адаптивності Apple Pay здатний швидко реагувати на зміну зовнішніх бізнес-факторів. 3. Використання технології Face ID або Touch ID для авторизації транзакцій забезпечує біометричний захист даних. 4. Apple Pay приділяє велику увагу інноваціям, постійно інвестуючи в дослідження та розробки. Це дозволяє компанії відповідно адаптувати свої маркетингові комунікації, а також виявляти потенційні прогалини на ринку та розробляти нові продукти.	1. Apple Pay зосереджується на розробці та вдосконаленні продуктів, що робить її компанією, яка дедалі більше орієнтована на продукт. Натомість, Apple Pay має лише посередній рівень обслуговування клієнтів, що призводить до погіршення взаємодії з компанією загалом. 2. Apple Pay обмежений користувачами, які мають пристрої Apple, що обмежує його потенційну аудиторію порівняно з іншими платіжними системами. 3. Наявність Apple Pay може бути обмеженою в деяких регіонах або для деяких користувачів, що обмежує його розвиток.
Можливості	Загрози
1. Apple розширяє функціональність Apple Pay, включаючи нові функції та послуги, які відповідають на змінні потреби користувачів. 2. Apple Pay може розвивати міцні партнерські відносини та спільні проекти з іншими компаніями, особливо з метою розширення. 3. Apple Pay має можливість використовувати цифровий маркетинг для охоплення ширшої аудиторії та покращення проникнення. Водночас цифровий маркетинг також дозволить Apple Pay формувати взаємовигідні стосунки зі споживачами.	1. Apple Pay стикається з високою конкуренцією з боку зростаючої кількості місцевих, а також міжнародних гравців на ринку та в галузі. 2. Зростаюча загроза кібератак та шахрайства може підірвати довіру користувачів до Apple Pay 3. Зміни в законодавстві можуть вплинути на діяльність Apple Pay та вимагати адаптації до нових вимог 4. Поточний ринок перенасичений схожими продуктами та компаніями, що обмежує можливості зростання для Apple Pay.

Складено на основі [34]

Було проведено аналіз показників Apple Pay, які демонструють динаміку розвитку сервісу (рис. 2.9, рис. 2.10).

Загальний обсяг платежів Apple Pay за період 2020-2024 рр. дуже стрімко зростає, що вказує на популярність даної платіжної системи. З 2020 по 2024 рр. відбулося збільшення обсягів на 6600 млрд. дол. Таким чином Apple Pay - другий за величиною платіжний сервіс у світі, поступаючись лише Visa.

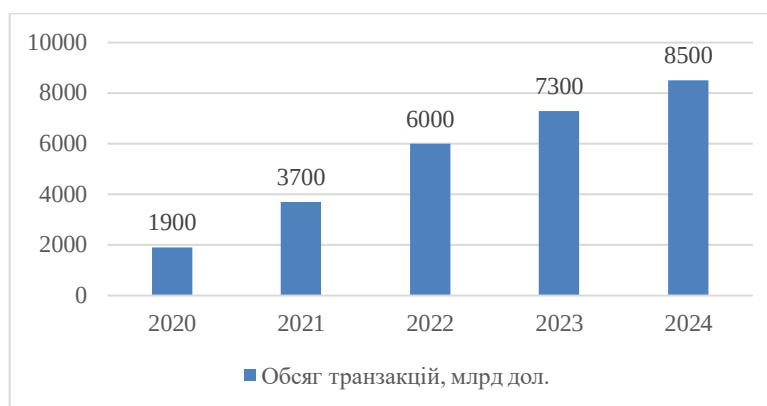

Рисунок 2.9 - Динаміка загального обсягу платежів Apple Pay з 2020-2024 рр.

Складено за даними [35]

Число активних користувачів Apple Pay також зростає, проте збільшується помітно повільнішим темпом, аніж загальний обсяг платежів. У 2020 р. кількість таких користувачів сягала 507 млн. осіб, а у 2024 р. вже 785 млн. осіб. Отож, за досліджуваний період кількість активних користувачів Apple Pay зросла на 278 млн. осіб. Дана тенденція зумовлена більшою довірою споживачів до мобільних платіжних систем.

Рисунок 2.10 - Динаміка кількості активних користувачів Apple Pay з 2020-2024 рр.

Складено за даними [35]

Частка Apple Pay у структурі світового ринку онлайн-платежів наведена на рис. 2.11. Частка ринку Apple Pay (12,6%) нижча, ніж у PayPal (56,3%) та вище, ніж у Google Pay (8,3%). Це пов'язано з розширеним спектром пристроїв, які підтримують PayPal.

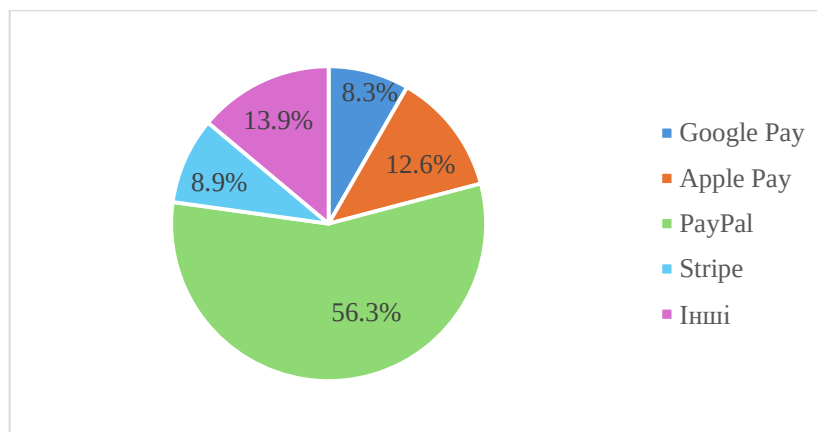

Рисунок 2.11 – Структура світового ринку онлайн-платежів

Складено за даними [36]

Системи, які підтримують криптовалютні платежі, зазвичай працюють за наступним принципом: при оплаті товару або послуги користувач може вибрати оплату в криптовалюті. Вартість товару конвертується у відповідну криптовалюту за поточним курсом. Після підтвердження транзакції кошти переводяться на криптовалютний гаманець продавця. Продавець може зберігати отриману криптовалюту або конвертувати її у фіатну валюту (наприклад, гривні) через крипто обміни чи крипто біржу на P2P [37].

За останній час криптовалюти почали широко використовуватися у різних сферах. Так, наприклад, криптовалюти мають певну популярність при оплаті як в онлайн-магазинах, так і у фізичних магазинах, приваблюючи тих клієнтів, що надають перевагу цифровим платежам. Деякі компанії, як от стрімінгові сервіси, підтримують розвиток криптовалютних платежів на ринку, впроваджуючи у свої сервіси можливість оплати криптовалютами. А в деяких країнах є можливість придбати нерухомість за допомогою криптовалюти, що дозволяє здійснювати великі транзакції без посередників банківської системи.

У табл. 2.5 наведено SWOT-аналіз криптовалюти.

Таблиця 2.5 - SWOT-аналіз криптовалюти

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Криптовалюта має унікальні властивості, що лежать в основі технології блокчейн, яка пропонує прозорість та усуває посередників.	1. Існують проблеми з масштабуванням криптовалют, оскільки є обмеження щодо кількості транзакцій за секунду, які можуть бути оброблені різними протоколами одночасно.

2. Криптовалюти можуть забезпечити швидші та ефективніші транскордонні транзакції, зменшуючи витрати та час транзакцій. 3. Криптовалюти пропонують розширення фінансової доступності для небанківських установ, підвищення прозорості та відстежуваності. 4. Криптовалюти не потребують посередників, банків чи кредитних карток, що спрощує процес транзакцій.	2. Відсутність чітких правових рамок для регулювання криптовалют ускладнює їхнє використання та розвиток. 3. Відсутність гарантованої надійності та обмежена довіра створюють ризики для інвесторів і користувачів криптовалют.
Можливості	Загрози
1. Збільшення кількості бізнесів, які приймають криптовалюти, може стимулювати економіку та привернути іноземних інвесторів. 2. Транскордонне використання криптовалют дозволяє здійснювати платежі в різних країнах і часових поясах без необхідності валютних конвертацій або банківських посередників. 3. Блокчейн-технології і децентралізовані реєстри забезпечують прозорість і незмінність транзакцій, що сприяє формуванню нових стандартів довіри у фінансових операціях та підвищує безпеку користувачів.	1. Зростання кіберзагроз та шахрайства може підірвати довіру до криптовалют. 2. Криптовалюта вимагає наявності належного регулювання та бізнес-моделей для управління ризиками, адже без цього виникає бар'єр для нових учасників крипторинку. 3. Ціни на криптовалюти зазнають значних коливань у короткі терміни, що ускладнює їхнє використання як стабільного засобу збереження вартості або платіжного засобу. 4. Криптовалюти прагнуть стати альтернативою традиційним валютам у глобальній економіці, але ще стикаються з викликами щодо їхньої стабільності та прийнятності.

Складено на основі [38]

У табл. 2.6 наведено переваги та недоліки досліджуваних платіжних систем.

Таблиця 2.6 – Переваги та недоліки досліджуваних платіжних систем

Платіжна система	Переваги	Недоліки
Visa	– Готівку можна зняти у всіх банкоматах. – Можна розплатитись картою в магазині будь-якої держави. – Є можливість безпечно зберігати гроші.	– Конвертація за кордоном відбувається через долар. – Преміальні карти мають відносно високу комісію.
Mastercard	– Можливо розрахуватись картою в будь якій країні. – Великий вибір карток. – Висока швидкість зняття готівки з мінімальною комісією. – Велика кількість бонусів для власників Преміум карток.	– Конвертація через Євро, тому нею незручно користуватись в Америці. – Відсутність опції додавати до рахунку додаткові картки.

Продовження табл. 2.6

PayPal	– Швидка та проста оплата покупок в Інтернет-магазинах. – Конфіденційність даних банківської карти. – Можливість отримувати оплату від закордонних партнерів.	– Обмежений функціонал в Україні. – Блокування рахунків без попередження і пояснення причин. – Відсутність гривні. – Доволі висока комісія.
Apple Pay	– Інтеграція з усіма продуктами Apple. – Безконтактність платежів. – Біометричність аутентифікації. – Підтримка багатьох стандартних банківських карток.	– Обмежена сумісність (платформами можуть користуватися виключно власники продуктів Apple). – Заборона використання Apple Pay в деяких країнах. – Обмеженість використання Apple Pay через недостатню кількість підтримуючих магазинів.
Криптовалюта	– Простота переказу грошей. – Глобальний доступ. – Сучасні криптографічні методи для захисту транзакцій.	– Волатильність курсу. – Відсутність регуляції. – Обмеженість прийняття. – Ризик втрати доступу до гаманців.

Складено на основі [42, 70]

В останні роки ринок транскордонних платежів зазнав серйозних змін завдяки низці технологічних інновацій, наприклад поява цифрових гаманців, рішення на базі блокчейн-технологій та системі платежів у реальному часі. В той же час різні регуляторні норми у різних країнах ускладнюють безперебійне здійснення міжнародних платежів і боротьбу з шахрайством.

Загалом, зростання глобалізації, розвиток електронної комерції і цифрових валют, а також поширення фінансової інклюзії стимулюють цей ринок. Бізнеси, особливо малі та середні, активно використовують цифрові платіжні рішення для розширення своєї діяльності за кордоном. Трудові мігранти сприяють зростанню грошових переказів у країни, що розвиваються. У майбутньому очікується, що нові технології, такі як цифрові валюти центральних банків і стейблкоїни, ще більше спростять міжнародні платежі і зменшать залежність від традиційних банківських систем.

Проте залишаються і певні проблеми з якими стикається ринок: високі комісії, коливання валютних курсів, кіберзагрози та труднощі з інтеграцією

різних платіжних систем, це з найбільш очевидних, тому компанії продовжують активно інвестувати у покращення інфраструктури, посилення правил і регуляторних норм, а також застосовувати нові технології для подолання цих перешкод.

Автоматизація процесів, зокрема виставлення рахунків, допомагає зменшити витрати і зробити обробку платежів більш ефективною. Глобальні платформи дозволяють надсилати гроші різними способами, не обов'язково через банківські перекази, що має особливу цінність для країн з обмеженою банківською інфраструктурою. Також можна налаштувати, щоб одержувач платежу покривав комісії, що знижує витрати і робить перекази більш доступними. Усе це сприяє тому, що міжнародні платежі стають швидшими, дешевшими і простішими для всіх користувачів.

Саме ці технологічні інновації і створюють передумови для активного розвитку ринку транскордонних платежів у різних регіонах. Структура ринку транскордонних платежів за регіонами у 2023 р. наведена на рис. 2.12. Також на рис. 2.13 продемонстровані глобальні доходи від транскордонних платежів за регіонами за 2023 р.

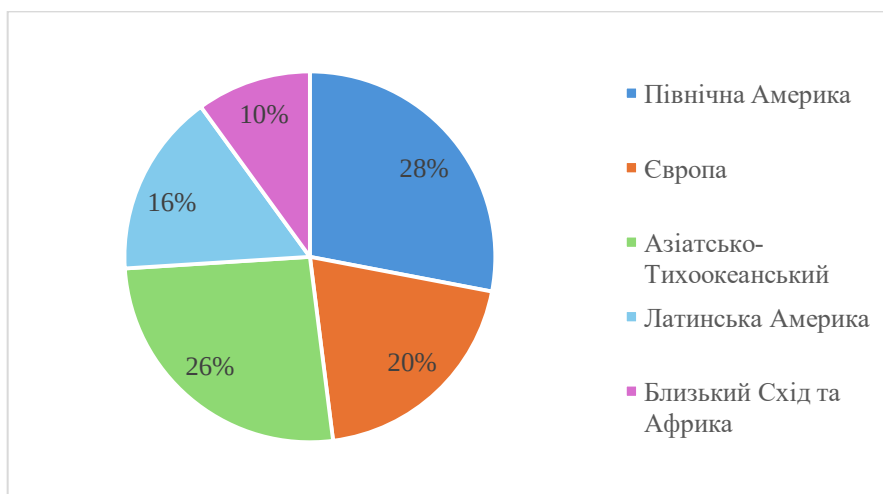

Рисунок 2.12 - Структура ринку транскордонних платежів за регіонами за 2023 р.

Складено за даними [33]

Якщо подивитись на глобальні показники, Північна Америка у 2023 році забезпечила близько 28% світового доходу від транскордонних платежів, завдяки

сильній правовій базі, технологічній інфраструктурі та популярності електронної комерції. Азіатсько-Тихоокеанський регіон, з другим місцем (26%), швидко наздоганяє за розвитком інфраструктури та цифрових технологій. Європа забезпечує приблизно 20%, особливо завдяки єдиній зоні платежів у євро, яка знижує комісії й скорочує час обробки транзакцій. Латинська Америка, з її 16%, активізувалася під час пандемії, яка змусила економіки перейти на цифрові технології та альтернативні способи оплати, такі як цифрові гаманці і мобільні платежі.

На Близький Схід та Африку припадає 10% ринку транскордонних платежів. Тут грошові перекази мають велике значення, особливо на Близькому Сході. Водночас Африка стикається з проблемами через недостатню цифрову інфраструктуру і обмежені можливості для безпечних і доступних переказів. Проте фінтех-інновації відкривають нові можливості для підвищення фінансової інклюзії і розвитку цієї сфери в регіонах із низьким рівнем цифрових сервісів.

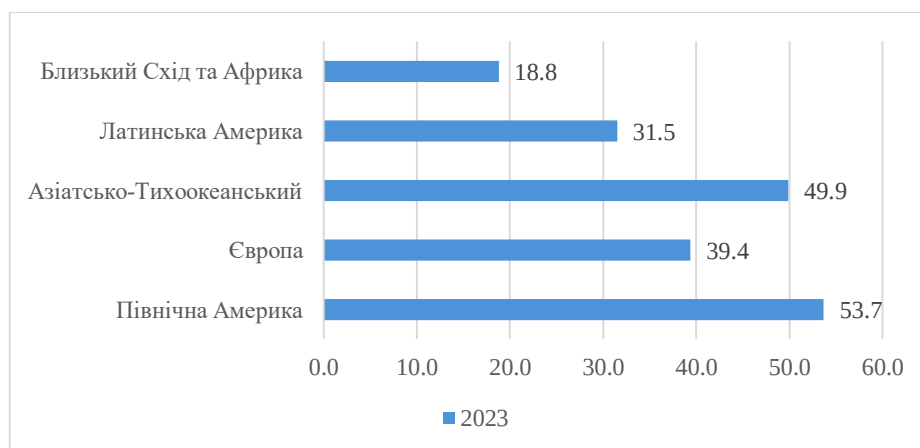

Рисунок 2.13 - Глобальні доходи від транскордонних платежів за регіонами за 2023 р., млрд. дол. США

Складено за даними [21]

Структура ринку транскордонних платежів за регіонами у 2024 р. наведена на рис. 2.14.

У 2024 році Північна Америка знову стала лідером на ринку транскордонних платежів (35%), оскільки її різноманітна та відкрита економіка активно сприяє міжнародним інвестиціям і торгівлі. Крім того, багато підприємств і споживачів широко використовують цифрові методи оплати, що ще

більше пришвидшує зростання ринку. Водночас Азіатсько-Тихоокеанський регіон все ще посідає друге місце (26%), причому відносно 2023 р. його показник не змінився.

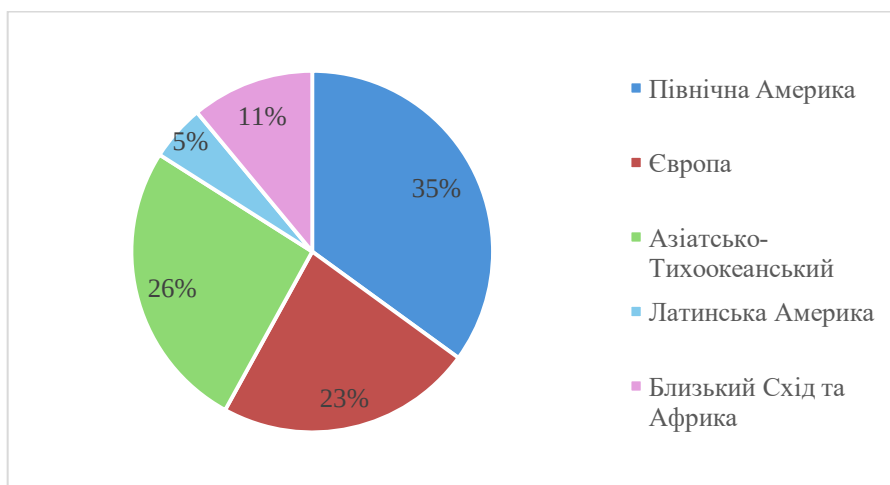

Рисунок 2.14 - Структура ринку транскордонних платежів за регіонами за 2024 р.

Складено за даними [33]

На противагу цьому, Європа у 2024 р. займає 23% світового ринку, що на 3% більше за попередній рік. Тут знову ж таки важливу роль відіграє єдина валюта — євро, яка знижує транзакційні витрати і прискорює обробку платежів. Ну і регуляторна гармонізація і цифровізація фінансових сервісів також сприяють зростанню і стабільності цього сегмента.

У 2024 році частка Латинської Америки у світовому ринку транскордонних платежів зменшилась і становить близько 5%. Це свідчить про те, що регіон поступово віддає частину своїх позицій у глобальній системі переказів, можливо через уповільнення темпів цифрової трансформації або зосередження ресурсів у внутрішньому розвитку.

А от Близький Схід та Африка поступово збільшують свою частку і мають разом 11% ринку. Це пов'язано з активним впровадженням цифрових технологій, зростанням використання смартфонів і Інтернету, а також розвитком електронної комерції.

Платіжні вподобання користувачів теж відрізняються залежно від регіону через технології, правила та культурні фактори. Користувачі в Північній Америці

частіше використовують кредитні картки та цифрові гаманці, наприклад PayPal. В Європі надають перевагу банківським переказам та платежам у режимі реального часу, що зумовлено SEPA (європейська платіжна зона). На Близькому Сході та в Африці спостерігається високий рівень використання грошових переказів та зростання мобільних платежів. Азіатсько-Тихоокеанський регіон зачастию теж користуються мобільними гаманцями, а Південна Америка залежить від готівки, банківських переказів та місцевих фінтех-рішень.

Багато країн, регіонів запроваджують нові фінансові інновації для покращення міжнародних транзакцій, а уряди підтримують фінансову доступність.

На розвиток транскордонних платежів чимало впливають споживчі тенденції. Так, міжнародні фінансові операції вже не є виключною сферою для глобальних компаній — вони стають звичайною практикою для малого бізнесу та окремих споживачів. Особливо важливим фактором тут є зростання електронної комерції: все більше споживачів роблять покупки у закордонних онлайн-магазинах, що сприяє збільшенню кількості транскордонних платежів, оскільки вони оплачують товари та послуги з інших країн.

Ще один фактор — це робота за кордоном. Люди надсилають гроші своїм родинам або родичам у своїх країнах. Міжнародні перекази коштів стають все більш популярними, і це призводить до збільшення транскордонних платежів. Міжнародний туризм теж спонукає розвиватись цю галузь. Бо споживачі все частіше подорожують за кордон та здійснюють платежі за готелі, ресторани, екскурсії, транспорт та інші послуги.

Зростає використання цифрових платіжних рішень, таких як мобільні гаманці та платіжні додатки. Вони спрощують процес здійснення платежів за межами країни, забезпечуючи швидкість і зручність [39].

Наприклад, Європейська платіжна ініціатива (EPI) готується до запуску пілотного проекту цифрового гаманця, який дозволить здійснювати миттєві перекази між фізичними особами (P2P) у Німеччині та Франції. Це стане першим кроком до створення єдиної платіжної системи, здатної підтримувати широкий

спектр транзакцій по всій Європі [40]. Цифровий гаманець від Samsung вже функціонує ще в восьми країнах світу, а саме: Австралії, Бразилії, Канаді, Гонконзі, Індії, Малайзії, Сінгапурі та Тайвані [41]. Крім того, Велика Британія та Україна уклали угоду щодо цифрової торгівлі, яка відкриває нашій країні доступ до ринку капіталів і сприяє залученню нових інвестицій з-за кордону [43].

Ринок транскордонних платежів сьогодні швидко змінюється через технологічні інновації, глобалізацію та споживчі тенденції, зокрема ті, які зазначалися вище. Водночас з'являються нові регуляторні та інфраструктурні тенденції, які формуватимуть майбутнє транскордонних платежів у всьому світі. Таким чином можна виділити наступні тренди, що спостерігатимуться на ринку транскордонних платежів:

- Розширення глобальних платіжних систем. Це можливість для транскордонних платежів, які будуть зростати завдяки розвитку таких ресурсів, як SWIFT, Ripple та Stellar. Ці системи працюють над вдосконаленням швидкості, ефективності та надійності глобальних платежів.

- Використання блокчейн-технологій. Технології блокчейну можуть вплинути на транскордонні платежі, спрощуючи процеси, зменшуючи витрати та забезпечуючи безпеку та прозорість. Розподілені реєстри можуть допомогти усунути посередників у платіжних операціях та забезпечити пряму взаємодію між учасниками.

- Застосування штучного інтелекту. ШІ грає важливу роль у транскордонних платежах, допомагаючи автоматизувати процеси, виявляти шахрайство та ризики, а також прогнозувати платіжні потреби. Штучний інтелект також може вдосконалити рекомендації та персоналізацію платіжних послуг. Він здатний аналізувати дані та виявляти шаблони. Великі обсяги інформації можуть бути оброблені швидше та точніше.

- Інтеграція з мобільними платежами. Зростання використання мобільних платежів в усьому світі стимулює розвиток транскордонних платежів через мобільні пристрої. Інтеграція міжнародних систем з мобільними застосунками може значно полегшити процес здійснення платежів за кордоном.

– Міжнародна співпраця. Керівництво держав, банки та регулятори в усьому світі працюють над спільними стандартами та ініціативами, щоб полегшити транскордонні платежі. Наприклад, SEPA — європейська платіжна зона, вже сприяє стандартизації платежів у Євросоюзі [39].

Стрімкий розвиток криптовалюти вже робить свій вклад щодо тенденцій на майбутній розвиток міжнародних транзакцій, оскільки ці цифрові активи мають глобальний характер і не залежать від окремих фінансових систем чи кордонів. Це відкриває можливість будь-якій особі з доступом до інтернету здійснювати транскордонні платежі незалежно від місця проживання. Крім того, криптовалюти здатні забезпечити миттєві транзакції без участі посередників або банківських систем, що значно зменшує час виконання операцій і знижує витрати, пов'язані з обробкою платежів. Вони також допомагають мінімізувати ризики втрати даних або затримок, характерних для традиційних міжбанківських переказів. Загалом, із впровадженням криптовалют на ринок можна очікувати більш швидкі, дешеві та безпечні транскордонні платежі.

Окремо варто відзначити швидкість переказу грошей, яка є важливою для забезпечення ефективного функціонування глобальної економіки. Якщо переказ затримується, валютні курси можуть змінюватися, що може призвести до збитків для сторін угоди.

Чим краще обробляється транзакція, тим більше конкурентних переваг у бізнесів. Компанії, які можуть забезпечувати швидкі транскордонні платежі, можуть привернути клієнтів та забезпечити більше задоволення від обслуговування.

Розуміючи вимогу споживачів, компанії розробляють технологію, спрямовану на покращення досвіду здійснення платежів, а саме — вбудовані фінанси. Вона надає можливість клієнтам здійснювати фінансові операції або користуватися фінансовими послугами, не покидаючи основний продуктовий або сервісний додаток.

Наприклад, вбудовані фінанси можуть означати, що ви можете отримати доступ до платіжних послуг або кредиту безпосередньо через мобільний додаток

свого роздрібного магазину або електронної комерції. Такі функції, як оплата, переказ грошей, кредитування чи страхування, інтегруються безпосередньо в основний додаток або платформу, що дозволяє клієнтам здійснювати фінансові операції зручно та миттєво [39].

Досліджуючи ж ключові тренди сучасних електронних платіжних систем, варто також зупинитися на більш детальній характеристиці таких загальновідомих систем як Visa та Mastercard. Вони беззаперечно є світовими лідерами та задають основні тренди подальшого розвитку цієї галузі.

Visa є однією з найбільш впливових, а також однією з найбільш надійних систем для здійснення електронних платежів. Основними трендами розвитку системи Visa є посилений акцент на безпеку, інклюзивність та глобалізацію платіжних систем, а також використання цифрових валют у розрахунках. Тренди, на які спирається Mastercard, є схожими, зокрема, серед них варто зауважити посилення безпеки через запровадження аналізу даних та Big Data, підвищення інклюзивності завдяки «покупці в один клік» та інтеграцію цифрових валют. Однією з найбільш поширених електронних платіжних систем для здійснення Інтернет-розрахунків є PayPal. PayPal інтенсивно інвестує у зниження комісії за транзакції, застосування реферального бонусу для користувачів з метою залучення нових учасників, співпрацю з постачальниками шлюзів оплати кредитними картками, запуск PayPal Mobile, кіберзахист, запуск сервісу торгівлі криптовалютами тощо [20].

Окрім зауваженого вище, одним з важливих трендів розвитку платіжних систем на сьогоднішній день є використання біометричної оплати. Найбільш вживаним методом є оплата за допомогою розпізнавання обличчя, що реалізується з використанням алгоритмів машинного навчання. Ця технологія викликає багато суперечностей через потенційні етичні та безпекові загрози. В Україні перші біометричні платежі із використанням технології FacePay24 запустив «ПриватБанк» у 2020 році [20].

Одним із ключових трендів є ідея випуску власної цифрової валюти центральними банками та державними органами, водночас центральні банки

ретельно досліджують можливі ризики її впровадження, зокрема вплив на фінансову стабільність, кібербезпеку та технологічні виклики.

Проаналізувавши сучасний ринок транскордонних платежів, спостерігаємо, що у 2023-2024 роках він значно зростає і його можна сегментувати за різними ознаками: типами транзакцій (B2B, C2B, C2C, B2C), розміром підприємств, кінцевими користувачами, каналами платежів, обсягами (оптовий і роздрібний) та регіонами (Північна Америка, Європа, Азія, Латинська Америка, Африка і Близький Схід). Зростання обсягів свідчить про активізацію міжнародної торгівлі, розвиток електронної комерції та впровадження нових технологій.

Обсяг глобального ринку у 2024 році склав 194,6 трлн доларів США, з яких більша частина припадає на оптові транзакції. Основний сегмент — B2B, який обробляє найбільший обсяг платежів, причому великі підприємства переважають за обсягом у цьому сегменті. Ринок споживчих переказів (C2C) також швидко зростає, особливо у зв'язку з міграцією та міжнародною торгівлею.

Технологічні інновації відіграють ключову роль у розвитку цього ринку. Зокрема, з'являються цифрові гаманці, системи на базі блокчейн-технологій, платіжні рішення у реальному часі, що робить міжнародні транзакції швидшими, дешевшими і безпечнішими. Ведучі платіжні системи, такі як Visa, Mastercard і PayPal, активно розвиваються, впроваджують нові функції, підсилюють безпеку та інклюзивність.

Один з важливих трендів — застосування мобільних і безконтактних платежів, а також криптовалютних систем, що дають змогу здійснювати миттєві транзакції без посередників і з меншими витратами. Однак існують виклики — регулятивна невизначеність, волатильність криптовалют і питання безпеки.

Глобалізація і цифровізація сприяють активізації міжнародних платежів, особливо у сферах електронної комерції, робочих переказів і туризму. Регіони, такі як Північна Америка та Азія, вже займають значну частку ринку, тоді як Близький Схід та Африка демонструють зростання завдяки впровадженню цифрових сервісів. Технології, зокрема блокчейн, штучний інтелект і мобільні рішення, продовжують трансформувати галузь й надалі.

2.2 Аналіз інноваційних аспектів цифрової трансформації платіжних систем

Технологія блокчейн стала популярною в останні роки після того, як була представлена криптовалюта Bitcoin, оскільки блокчейн слугує базовою технологією для більшості криптовалют. Відтоді блокчейн-технології використовуються для створення децентралізованих систем.

Трансформаційний потенціал блокчейну полягає в його надійних можливостях автентифікації, авторизації та обліку, що призводить до значних змін у різних галузях. Так, з моменту появи блокчейн показав, що його можна використовувати у фінансах та для переказів грошей. На рис. 2.15 зображено частка використання блокчейн-технологій у різних сферах промисловості.

Дані показують, що майже третина випадків використання блокчейн-технологій стосується банків та фінансів. Тому доцільно розглянути, як блокчейн використовують у цьому секторі зараз та подальші тенденції використання цієї технології, особливо у розрізі транскордонних операцій.

Транскордонні платежі на основі блокчейн-технологій — це операції, які здійснюються між учасниками різних країн із застосуванням блокчейну, який робить транзакцію простішою. Таке рішення ідеально підходить для тих, хто прагне прийти до переказу коштів швидко або провести їх без залучення посередників.

Блокчейн у сфері міжнародних розрахунків використовує свою децентралізовану та захищену структуру для операцій організації із зовнішніми цифровими валютами та учасниками з різних країн. Обробкою таких транзакцій займається розподілений реєстр, необхідна інформація фіксується, узгоджується та перевіряється в цій системі.

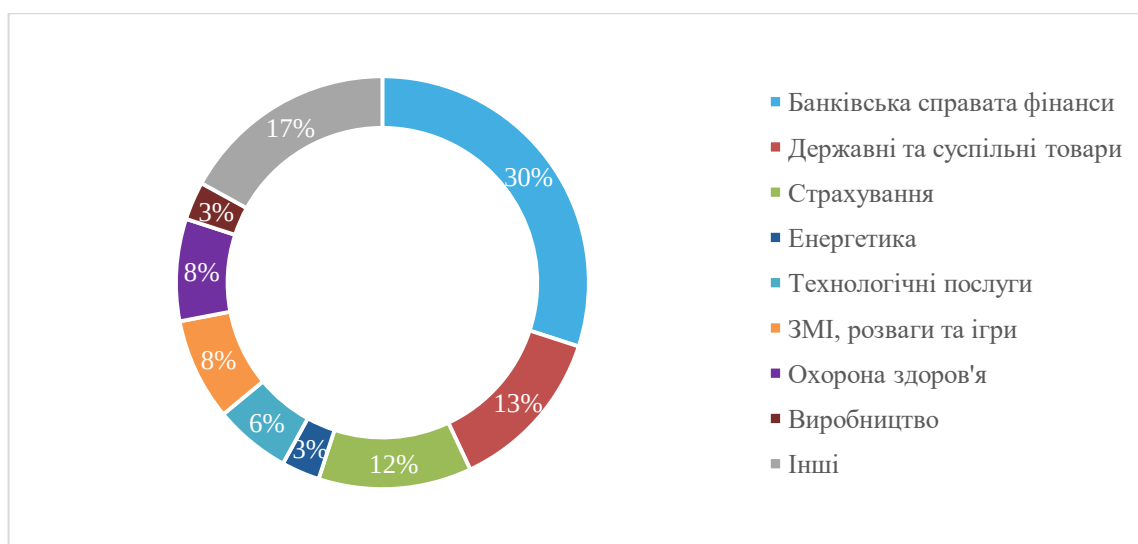

Рисунок 2.15 - Частка використання блокчейн-технологій у різних сферах промисловості за 2020 р., %

Складено на основі [44]

Платежі є основною сферою застосування будь-якої банківської чи фінансової інфраструктури. Сьогодні як державні, так і приватні банки по всьому світу впроваджують блокчейн-технології для обробки платежів та можливого запуску власної цифрової валюти. Такий підхід продовжує розповсюджуватись і на транскордонні перекази, які раніше в основному реалізовувалися через такі компанії, як Swift або Western Union.

Серед очевидних переваг використання банківського блокчейну для транскордонних переказів це швидкість та вигода у порівнянні з традиційними методами. Наприклад, комісія з транзакцій з використанням блокчейн-технології зазвичай значно нижча відносно інших посередників. До того ж, блокчейн дає можливість проходити без підтвердження з боку сторонніх організацій, що значно скорочує час проведення міжнародних трансакцій.

Як і в будь-якій системі, так і у цій не обійшлося без недоліків. Так, якщо транскордонну операцію проводити у будь-якій з криптовалют, це може створити певні ризики для безпеки даної транзакції. Також варто зауважити, що криптовалюти відзначаються високою волатильністю, а регуляторні норми, що стосуються податкових вимог щодо транскордонних операцій у різних країнах можуть бути складними у виконанні.

Нижче наведено кілька прикладів використання блокчейн-технологій. У 2016 році Westpac, один з найбільших банків Австралії, почав співпрацю з Ripple, валютною системою, основу якої складають блокчейн-технології, з метою впровадження недорогих транскордонних платіжних систем на основі технології блокчейн. У 2016 році Федеральний резерв США працював з IBM над впровадженням цифрової платіжної системи на основі блокчейну. Найбільша іспанська банківська група, яка також є одним з лідерів в Великобританії, Grupo Santander є піонером в реалізації технології блокчейн в банківській сфері.

І це не єдині приклади банків, які використовують блокчейн — іншими відомими банками, які використовують блокчейн, є Deutsche Bank, Barclays Bank, BNP Paribas тощо [45].

Технологія блокчейн у сфері міжнародних платежів надає низку переваг, які можуть бути корисними як малим підприємствам, великим транснаціональним компаніям, так і приватним особам, які роблять перекази по всьому світу.

З огляду на швидкий розвиток і широке впровадження блокчейн-технологій у сфері банківських та фінансових послуг, особливо у контексті міжнародних платежів, важливо розглянути регіональні тенденції їхнього застосування. Ринки різних країн і регіонів демонструють різний рівень прийняття й інновацій у цій сфері, що зумовлено різноманітними факторами. Тому доцільно розглянути тренди розвитку блокчейну як у ключових регіонах світу так і в цілому.

Ринок технології блокчейн у Північній Америці, зокрема у США швидко зростає і ця тенденція триватиме й надалі. Це пов'язано з тим, що країна активно розвиває закони та правила, а також зацікавлена у використанні блокчейну для безпечної цифрової ідентифікації та контролю за ланцюгами постачання. Крім того, США мають сильну технологічну базу, багато інвестицій від венчурних компаній і тісну співпрацю між блокчейн-стартапами та великими фінансовими організаціями, що допомагає швидко впроваджувати нові ідеї у великому масштабі.

Передбачається, що ринок блокчейн-технологій в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні буде рости найшвидше з поміж інших. Уряди таких

країн, як Китай, Японія та Індія, активно підтримують використання блокчейну через ряд переваг, що він може надати. Ринок блокчейну в Японії росте завдяки тому, що там багато людей добре знаються на технологіях і країна є лідером у цифрових нововведеннях. Це також допомагає швидко впроваджувати блокчейн у таких сферах, як ігри, цифрові активи та захист авторських прав. Розвиток китайського ринку блокчейн-технологій підтримується державою, яка вважає блокчейн важливим елементом національної стратегії цифрової економіки. Китай використовує блокчейн для поліпшення фінансування торгівлі, транскордонних платежів і контролю за ланцюгами поставок.

Натомість ринок блокчейн-технологій у Європі швидше за все зростатиме помірно на відмінну від попередніх регіонів. Дане зростання підтримується чіткими правилами Європейського Союзу, такими як регулювання ринків криптовалют, які допомагають зробити блокчейн-додатки більш прозорими та надійними. Також Європа приділяє велику увагу сталому розвитку, що сприяє використанню блокчейну для торгівлі енергією, а співпраця між країнами ЄС допомагає розвивати блокчейн-рішення у сферах торгівлі, логістики та державних послуг, що лише підсилює інновації в регіоні.

Тож, загалом ринок блокчейну переживає низку трансформаційних зрушень. Особливо популярними стають рішення другого рівня, такі як зведення, які допомагають подолати проблеми масштабованості, що раніше уповільнювали роботу публічних блокчейнів. Ці рішення дозволяють обробляти більше транзакцій одночасно і зменшують витрати, роблячи блокчейн доступнішим і ефективнішим для різних застосувань. Одночасно блокчейн активно поєднується з технологіями Web3, які змінюють Інтернет. Web3 базується на принципах децентралізації, захисту приватності користувачів і контролю над їхніми даними. Крім того, блокчейн все більше використовують у проєктах, пов'язаних зі сталим розвитком. Його застосовують для відстеження вуглецевих кредитів, торгівлі відновлюваною енергією та контролю ланцюгів поставок, що допомагає зменшити вплив промисловості на довкілля. Ще однією важливою тенденцією є зростання цифрових валют центральних банків (ЦВЦБ). Велика частка країн зараз

досліджують цифрові валюти на основі блокчейну, що підкреслює зростаюче визнання потенціалу блокчейну у переосмисленні національних грошових систем. ЦВЦБ можуть змінити спосіб випуску, передачі та контролю грошей, забезпечуючи більшу безпеку та ефективність фінансових операцій.

Ідея створення центральними банками власних цифрових валют останніми роками набирає великої популярності у світі, адже інновації у фінансовій сфері стають все важливішими, з'являються нові платіжні технології та сервіси, а центральні банки прагнуть зробити розрахунки більш прозорими, швидкими, зручними та безпечними. Крім того, цифрові валюти можуть допомогти зменшити використання готівки в країнах.

Цифрова валюта центрального банку (ЦВЦБ) - це нова форма грошей, яка існує лише в цифровому вигляді. Замість того, щоб друкувати гроші, центральний банк випускає цифрові монети. Основна мета - полегшити цифрові транзакції та перекази за допомогою нового типу цифрових транзакцій і переказів за допомогою нового типу широкодоступних, випущених у цифровому вигляді грошей [46]. На рис. 2.16 зображено стан цифрових валют центрального банку станом на травень 2025 року.

Зусилля зі створення ЦВЦБ зростають у всьому світі з кількох причин. По-перше, пандемія COVID-19 змінила споживчі звички: люди почали частіше користуватися безконтактними платежами та онлайн-покупками, що призвело до меншого використання готівки. По-друге, криптовалюти, створені приватними компаніями значно розвинулися і їхня вартість зросла.

Цифрові валюти повинні мати такі властивості: простота у використанні; швидкість операцій; надійність, успішне виконання усіх операцій; витрати платника за операціями цифрової валюти центральних банків повинні бути не вище, ніж при використанні платіжних карток та інших інструментів роздрібних платежів; повсюдність прийому як у готівкових грошей; безпека зберігання коштів на електронному гаманці, впевненість споживача в низькому ризику втрати коштів внаслідок злону або шахрайства, як у випадку з платіжними

картами, захист прав власників яких закріплена в законодавстві; зручність і легкість конверсії цифрової валюти в готівку і кошти на рахунках в банках [48].

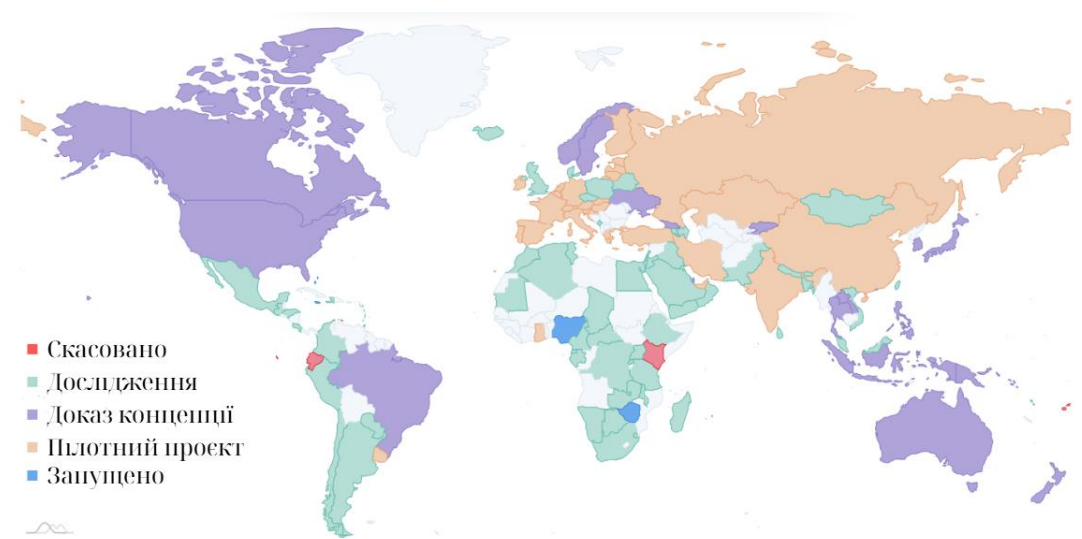

Рисунок 2.16 - Стан цифрових валют центрального банку станом на травень 2025 р.

Джерело: [47]

Сірі затінені області на рис. 2.17 показують три різні форми, які може прийняти ЦВЦБ: рахунки центрального банку загального призначення, цифрові токени центрального банку загального призначення та цифрові токени центрального банку, призначені виключно для оптової торгівлі.

Загальне призначення на основі рахунків — це коли центральний банк надає рахунки широкій публіці. Цифрові токени центрального банку загального призначення будуть в першу чергу орієнтовані на роздрібні платежі. Цифрові токени центрального банку, що продаються тільки оптом, будуть призначені для платіжних та розрахункових операцій на великі суми.

ЦВЦБ можуть забезпечити безпечні, швидкі та недорогі міжнародні та міжвалютні платежі, а також допомогти знизити валютні ризики. Проте впровадження ЦВЦБ пов'язане з ризиками, зокрема щодо захисту особистих даних і безпеки передачі інформації. Крім того, для використання ЦВЦБ у міжнародних розрахунках країнам потрібно узгодити свої правові вимоги. Для України важливо впроваджувати стандарти та правила ЄС щодо цифрових валют, що відповідає Угоді про асоціацію з Європейським Союзом і статусу кандидата на членство в ЄС.

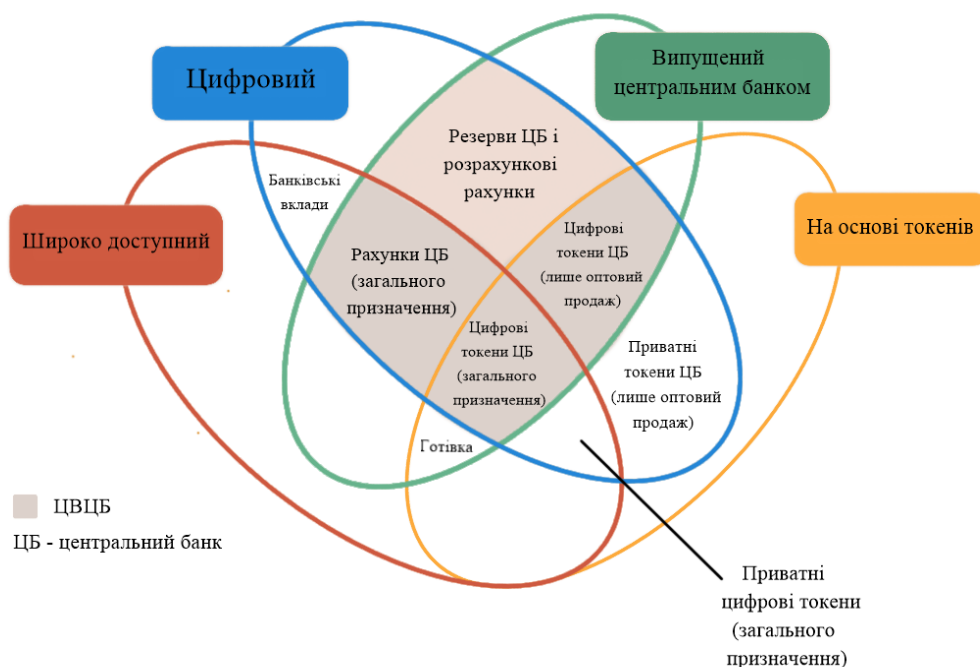

Рисунок 2.17 - Грошова квітка: форми, які може прийняти ЦВЦБ

Джерело: [49]

Останніми роками центральні банки різних країн активно тестують і впроваджують спільні транскордонні проекти CBDC, щоб перевірити, як ці валюти можуть працювати в глобальному масштабі.

Наприклад, Інноваційний центр Банку міжнародних розрахунків, Банк Франції та Швейцарський національний банк запустили проект Jura [50], який досліджує прямі перекази євро та швейцарських франків оптових цифрових валют центральних банків (wCBDC) між французькими та швейцарськими комерційними банками на єдиній платформі розподіленого реєстру (DLT), що управляється третьою стороною. Експеримент проводиться в умовах, близьких до реальних, з використанням транзакцій на реальну вартість та з дотриманням чинних нормативних вимог.

У вересні 2021 року Банк міжнародних розрахунків опублікував звіт про другий етап проекту mBridge, метою якого є створення багатосторонньої системи ЦВЦБ для швидших, дешевших і ефективніших переказів та операцій з іноземною валютою. У жовтні 2022 року в рамках проекту було успішно проведено 164 транзакції у співпраці з 20 банками з 4 країн на загальну суму 22 мільйони доларів. Замість того, щоб покладатися на мережі кореспондентських банків,

банки змогли безпосередньо зв'язатися зі своїми іноземними партнерами для здійснення платежів і розрахунків в e-HKD, e-AED, e-THB і e-CNY (Гонконг, Об'єднані Арабські Емірати, Таїланд, Китай). У 2024 році Банк міжнародних розрахунків оголосив, що mBridge досяг мінімального рівня життєздатності продукту і що Саудівська Аравія приєдналася до проекту як повноправний учасник. У жовтні 2024 року, через чотири роки, Банк міжнародних розрахунків оголосив, що виходить з проекту mBridge і передає його центральним банкам-учасникам [51].

У червні 2022 року Інноваційний центр Банку міжнародних розрахунків у Гонконзі оголосив про партнерство між Банком Ізраїлю та Гонконгським валютним управлінням. Проект Sela мав на меті дослідити наслідки дворівневої роздрібної ЦВЦБ для кібербезпеки. У 2023 році експеримент дійшов висновку, що роздрібна ЦВЦБ може підтримувати доступ, кібербезпеку та конкуренцію, зберігаючи при цьому функції готівки [52].

Стейблкоїни в останні місяці стають все більш популярними у сфері транскордонних переказів. Попри непрості умови ринку кілька стартапів, які працюють зі стейблкоїнами, нещодавно оголосили про нові раунди фінансування. Деякі з них вже використовують цю технологію для транскордонних переказів. Наприклад, Rain — це міжнародна платформа для випуску карток на базі стейблкоїнів, яка отримала членство в Visa і заробила 24,5 млн. дол. після того, як її бізнес виріс у 15 разів за рік. Інший стартап Cedar, який спеціалізується на великих міжнародних платежах за допомогою стейблкоїнів, отримав 9,9 млн. дол. початкового фінансування (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 - Стартапи, що займаються платежами у стейблкоїнах

Стартап	Країна	Рік заснування	Зростання	Пропозиція	Фокус зростання
Rain	США	2021	24,5 млн. дол.	випуск карток для стейблкоїнів	розвивається в Європі, розширюється в Америці
Stable Sea	США	2024	3,5 млн. дол.	глобальне виведення стейблкоїнів	розробка продуктів та розвиток бізнесу
Mansa	Іспанія	2023	10 млн. дол.	ліквідність для глобальних платежів	розширення в Латинській Америці та Південно-Східній Азії

Продовження табл. 2.7

Limited	США	2023	3 млн. дол.	преміум-послуги банківського обслуговування стейблкоїнів в доларах США	загальне зростання бізнесу
Cedar	Ізраїль	2022	9,9 млн. дол.	великі транскордонні платежі між підприємствами	загальне зростання бізнесу, що сприяє розвитку ринків, що розвиваються

Складено на основі [53]

Аналітики ARK Invest повідомляли, що минулого року стейблкоїни обійшли Visa та Mastercard за обсягом транзакцій. Тепер і Bitwise у своєму звіті повідомив, що обсяг транзакцій з використанням стейблкоїнів у 2024 році майже досяг \$14 трлн, перевищивши показники Visa (рис. 2.18). Ще у 2023 році стейблкоїни зупинилися на позначці \$7 трлн, тоді як Visa мала \$13 трлн. Двома основними проєктами залишаються Tether (USDT), з капіталізацією \$148 млрд та USD Coin (USDC) з \$59 млрд [54]. Той факт, що річний обсяг операцій із стейблкоїнами збільшився вдвічі, свідчить про зростання рівня довіри з боку користувачів до такого фінансового засобу, а надійність, у поєднанні з високою швидкістю та низькими витратами на транзакції, зробила стейблкоїни ідеальним засобом для тих, кому необхідно здійснювати міжнародні грошові перекази безпечно та оперативно.

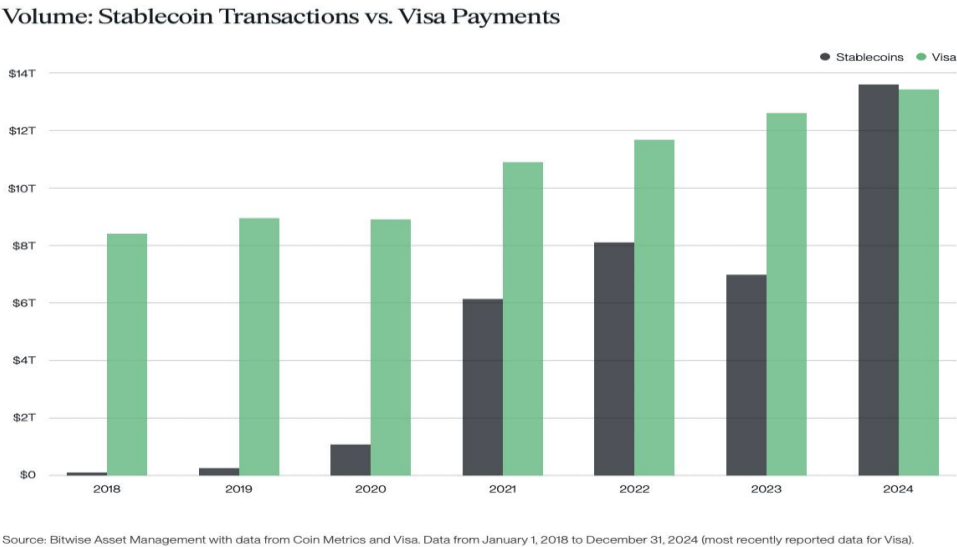

Рисунок 2.18 - Обсяг транзакцій стейблкоїнів в порівнянні з платежами Visa
Джерело: [54]

Зростання популярності стейблкоїнів привернуло увагу великих компаній, таких як PayPal, Fidelity, Stripe, а також традиційних банків. PayPal, випустивши власний стейблкоїн, зробив перший крок до використання криптовалюти на платформі.

Основна ідея стейблкоїнів PayPal — зробити криптовалюту доступними для користувачів PayPal, дозволяючи їм працювати з цифровими активами в межах платформи та здійснювати операції з криптовалютами по всьому світу. Користувачі можуть обмінювати свої кошти на стейблкоїни PayPal, переказувати активи і використовувати криптовалюту у власному гаманці PayPal.

Стейблкоїн PayPal виконує кілька функцій і має різноманітні можливості, створені для подолання відстані між класичними фінансовими системами та динамічно зростаючим світом криптовалют.

- Стабільність вартості: головною особливістю криптовалюти PayPal є те, що її вартість залишається постійною.

- Інтеграція з платформою PayPal: інтеграція дозволяє компаніям легко купувати, зберігати та здійснювати транзакції з криптовалютою PayPal разом з іншими валютами, які вже підтримуються PayPal.

- Легкість конвертації: користувачі можуть зручно конвертувати свою фіатну валюту в криптовалюту PayPal coin і навпаки. Ця функція дозволяє користувачам взаємодіяти з цифровою валютою без потреби в окремій криптовалютній біржі [55].

Стейблкоїн PayPal значною мірою впливає на напрямки розвитку криптовалют і стан ринку, сприяючи підвищенню його стабільності та інформуючи широку аудиторію про криптовалютний сектор.

Технологія блокчейн стала популярною після появи криптовалюти Bitcoin і широко використовується для створення децентралізованих систем зберігання й перевірки даних про транзакції. Застосування блокчейну в фінансових послугах особливо актуальне для транскордонних платежів, оскільки він забезпечує швидкість, безпеку та зниження вартості переказів, обходячи традиційні системи типу SWIFT чи Western Union.

Проте існують і ризики: криптовалюти через свою волатильність і можливі кіберзагрози можуть призвести до втрати коштів. Одними з прикладів впровадження є співпраця банків, таких як Westpac з Ripple, а також проєкти Федерального резерву США, Grupo Santander і великих банків, включаючи Deutsche Bank і Barclays, що вже застосовують блокчейн для міжнародних платежів.

Технологія блокчейн корисна не лише великим корпораціям та банкам, а й малому бізнесу, адже вона допомагає скоротити витрати й пришвидшити процеси. Водночас з цим активно досліджується можливість випуску цифрових валют центральних банків (ЦВЦБ). ЦВЦБ — цифрова форма державних грошей, які мають підвищити прозорість, швидкість та безпеку розрахунків, а також зменшити обіг готівки. Це стало особливо актуально після періоду пандемії COVID-19, коли зросла популярність безконтактних платежів і електронної торгівлі.

Цифрові валюти повинні бути простими у використанні, швидкими, безпечними та зручними для конвертації у готівку. Вони потенційно здатні зробити міжнародні транзакції дешевшими та швидшими, зменшити валютні ризики та підвищити рівень фінансової інклюзії.

Крім того, зростає популярність стейблкоїнів - криптовалют, що мають стабільну вартість і застосовуються для швидких, недорогих і безпечних транскордонних переказів. Вони вже перевищили обсяг транзакцій Visa та Mastercard і активно підтримуються такими компаніями, як PayPal, Fidelity, Stripe і навіть традиційними банками.

2.3 Оцінювання ризиків цифровізації транскордонних платежів

Цифрові технології змінюють фінансову сферу: оновлюються системи грошового обігу та платежів, державні органи та компанії переходять на електронні сервіси, а банки та небанківські установи активно впроваджують нові онлайн-послуги. Водночас зростає увага до кібербезпеки у всіх напрямках. Все частіше використовуються віртуальні активи, зокрема криптовалюти, які є цифровою формою нематеріальних цінностей.

Одна з головних переваг для міжнародних розрахунків — це швидкість. Якщо банківські перекази через системи на кшталт SWIFT можуть тривати кілька днів і супроводжуються різноманітними комісіями, то криптовалютні транзакції використовують лише кілька хвилин, незалежно від того, де знаходяться відправник і отримувач.

Ще одна важлива перевага — прозорість і безпека. Завдяки блокчейну кожна операція фіксується у відкритому реєстрі, і будь-хто може її перевірити в будь-який момент. Це знижує ризик шахрайства чи помилок, що особливо важливо для великих міжнародних транзакцій.

Криптовалюти не прив'язані до жодної національної валюти чи центрального банку, тому користувачі можуть уникати валютних ризиків і впливу на коливання економіки окремих країн.

Для більшості малих і середніх підприємств, а також для приватних осіб, криптовалюти стали практичним способом для міжнародних розрахунків. Вони можуть обійти обмеження та санкції, які можуть стосуватися традиційних банківських систем.

Хоча криптовалюти мають багато переваг, вони досі стикаються з численними проблемами в міжнародних платежах. Однією з головних складностей є велика нестабільність ціни на криптовалюту.

Вартість таких активів, як біткойн чи ефір, може швидко змінюватися, що створює ризики для бізнесу. Це особливо важливо для міжнародної торгівлі, де потрібні стабільні валюти для укладення угод.

Також питання регулювання залишаються дуже складними і викликають багато дискусій. Багато країн досі не мають чітких регуляторних норм для використання криптовалют, за рахунок чого створюється невизначеність учасників ринку. Відсутність міжнародних стандартів і координації перешкоджають втілення криптовалюти в світі, так як інші країни можуть мати різні вимоги до їх використання.

Попри зростаючу популярність, криптовалюти досі не отримали офіційного визнання у законодавчій сфері багатьох країн і не мають можливості застосовуватися у міжнародних розрахунках на рівні з традиційними фіатними валютами.

На сьогодні цифровізація формує ексклюзивні виклики і можливості, і прикладів цьому безліч. Цифрові фінансові технології заповнили усі сфери життя, поширилися онлайн можливості інвестування, кредитування і виконання зобов'язань. Грошовий обіг і платіжний сервіс доповнилися новими фінансовими інструментами. Фінансові установи стали дистанційованими онлайн посередниками. Учасники ринків отримали нові технологічні можливості, достатньо прості для користування і підтримки. При активному поширенню інтернет технологій, дане явище поширилось і на сферу особистих фінансів [56].

Цифрова валюта центрального банку — це електронна версія звичайних грошей, які випускає центральний банк і які підтримуються державою. На відміну від приватних грошей або криптовалют, ЦВЦБ має державне забезпечення і суверенітет.

Серед головних переваг ЦВЦБ — зниження витрат на проведення платежів і їхня швидкість, особливо це важливо для міжнародних переказів, які займають кілька днів і супроводжуються великими комісіями.

Використання цифрової валюти допоможе зміцнити фінансову стабільність завдяки більшій прозорості операцій. Крім того, цифрова валюта надає центральному банку можливість отримувати детальніші дані про фінансові операції, щоб ефективніше боротися з відмиванням грошей та іншими злочинами, знову ж таки підвищуючи загальну прозорість фінансової системи.

Впровадження ЦВЦБ також може значно покращити доступ до фінансових послуг для людей, які не мають банківських рахунків або живуть у віддалених регіонах, сприяючи фінансовій інклюзії.

Однак варто відзначити ризики пов'язані з реалізацією цифрових валют. Використання ЦВЦБ може спричинити відтік грошей з банківських рахунків у цифрові гаманці, що може створити проблеми з ліквідністю для банків.

Також є загрози кібербезпеки та ризики для конфіденційності даних користувачів, оскільки централізоване управління цифровими валютами дає можливість відстежувати всі транзакції. Технічні збої або проблеми в роботі системи ЦВЦБ можуть породити серйозні наслідки для економіки.

Якщо клієнти почнуть використовувати цифрові гроші центрального банку як основний спосіб зберігання коштів, є ймовірність, що це призведе до зменшення депозитів у комерційних банках. Оскільки депозити є основою для кредитування, їхнє скорочення обмежить можливості банків надавати кредити, що негативно впливає на економіку. Також це може збільшити значний відтік коштів із банківських рахунків у цифровій гаманці, що створює додаткові труднощі для підтримки ліквідності банків.

Впровадження ЦВЦБ також може посилити конкуренцію між центральними і комерційними банками. Це змусить банки покращити свої послуги, для привернення увагу клієнтів, але водночас можна поставити під загрозу їх наявність.

Використання цифрових грошей може призвести до посиленого контролю з боку держави, що ставить під загрозу фінансову приватність громадян. Якщо ж цифрові гроші працюють на основі блокчейн-технології або крипто-технологій, вони можуть бути дуже нестабільними, що ускладнить їхнє застосування у повсякденних платежах.

У багатьох країнах, зокрема в Україні, законодавство щодо цифрових активів ще остаточно не сформоване. Така правова невизначеність може сповільнити впровадження цифрових валют у фінансову систему.

Міжнародні платежі відкривають великі можливості для бізнесу, який хоче розширити свою діяльність на нових ринках та збільшити прибутки, забезпечуючи зручність, швидкість та ефективність операцій. Проте разом із цими перевагами вони стикаються з певними ризиками та труднощами, що стосуються транскордонних платежів:

- високі комісії за перекази збільшують витрати для всіх учасників процесу;
- тривалий час обробки через застарілі системи призводить до затримок і знижує ефективність міжнародних платежів;
- різні регуляторні вимоги в різних країнах ускладнюють проведення транзакцій;
- використання старої інфраструктури робить процес неефективним і непрозорим;
- обмежений робочий час банків і участь кількох посередників подовжують час обробки платежів, що може займати декілька днів;
- залучення багатьох посередників ускладнює і сповільнює процес оплати.

Усі ці фактори створюють дорогі, складні та не завжди доступні системи, що підкреслює необхідність оновлення та покращення процесу транскордонних платежів.

З метою оцінки ризиків, пов'язаних із цифровізацією транскордонних платіжних систем, доцільно застосувати метод «дерева проблем» (рис. 2.19). Побудова «дерева проблем» дає змогу глибше зрозуміти, які аспекти цифрової трансформації потребують особливої уваги з боку регуляторів, фінансових установ та користувачів послуг.

Рисунок 2.19 – «Дерево проблем» цифровізації транскордонних платіжних систем

Власна розробка автора

1-й рівень (причини):

На 1-му рівні дерева формулюються причини проблеми(ризиків та факторів), які поділені на три основні напрями.

Недостатнє зниження витрат і неефективність цифрових платежів:

- Потреба в значних інвестиціях у цифрову платіжну інфраструктуру за оцінками McKinsey, щорічні витрати на модернізацію платіжної інфраструктури в Європі сягають 15 млрд. євро [76];
- Невисока швидкість впровадження новітніх технологій у багатьох країнах.

Недовіра користувачів та нерівний доступ до цифрових сервісів:

- Обмежений доступ до якісного інтернету, особливо у віддалених регіонах;
- Низький рівень цифрової грамотності населення;
- Недостатній рівень довіри до цифрових платформ з боку користувачів, зокрема щодо конфіденційності даних та стабільності роботи сервісів.

Високі ризики цифровізації та інституційна нестабільність:

- Ризик шахрайства та витоку даних (З 2020 року прямі збитки банківського сектору від кібератак склали приблизно 2,5 мільярда доларів [77]);
- Фрагментоване законодавство в країнах-учасниках платіжних процесів, що ускладнює гармонізацію;
- Відсутність стійкої IT-інфраструктури в окремих країнах або регіонах.

2-й рівень (проблема):

На 2-му рівні дерева формулюється центральна проблема, що полягає в тому, що цифровізація транскордонних платежів поки що не забезпечує достатнього рівня безпеки, ефективності та доступності фінансових послуг для всіх учасників. Незважаючи на потенційні переваги цифрових рішень, таких як зменшення вартості переказів, пришвидшення розрахунків і підвищення прозорості, на практиці їх реалізація стикається з низкою перешкод.

3-й рівень (наслідки):

На 3-му рівні дерева проблем визначено три ключові негативні наслідки цифровізації транскордонних платіжних систем, які виникають у разі, коли цифрові фінансові інструменти не виконують свою функцію повною мірою.

Зниження ефективності платіжних операцій. Незважаючи на впровадження цифрових сервісів, у багатьох країнах транскордонні платежі залишаються повільними, дорогими та технічно складними. Особливо це стосується країн із застарілою інфраструктурою або обмеженим доступом до сучасних платіжних рішень.

Фінансове виключення частини користувачів, особливо з вразливих груп населення або віддалених регіонів. Умовно доступна цифрова послуга часто виявляється недоступною для тих, хто не має стабільного доступу до інтернету, смартфона, банківського рахунку або просто достатнього рівня цифрової грамотності. У таких умовах навіть найсучасніші технології не забезпечують справедливого доступу до фінансових послуг, а отже — не сприяють інклюзії, а тільки поглиблюють соціальні та економічні бар'єри.

Гальмування впровадження інноваційних рішень у сфері міжнародних розрахунків. Уповільнене прийняття інновацій (як-от блокчейн, стейблкоїни, ЦВЦБ) пов'язане як з технічними проблемами, так і з правовою невизначеністю, відсутністю регуляторної координації між країнами. Через це трансформаційні можливості цифровізації реалізуються повільно й фрагментарно, що уповільнює загальний розвиток платіжної інфраструктури у глобальному масштабі.

Отже, метод «дерева проблем» дозволив комплексно і структуровано проаналізувати вплив цифровізації на транскордонні платіжні системи, виявивши не лише очевидні ризики (наприклад, кіберзагрози), але й системні проблеми, пов'язані з регуляторним середовищем, довірою користувачів та доступністю інфраструктури. Виявлено, що хоч цифровізація має значний потенціал для підвищення ефективності платежів, у коротко- та середньостроковій перспективі ризики залишаються високими, особливо для країн із слабкою ІТ-базою та нерозвиненим правовим полем.

Цифрові технології та інновації трансформують фінансову сферу, зокрема систему платежів і грошового обігу. Вони сприяють модернізації інфраструктури, підвищенню безпеки і зменшенню витрат на транзакції. Одним із ключових напрямків є криптовалюти, які забезпечують швидкі міжнародні перекази без посередників, підвищену прозорість і можливість уникнути валютних ризиків. Однак їх використання пов'язане з деякими ризиками, а саме: високою волатильністю, нерозвиненим регулюванням і ризиками безпеки, що стримує масове впровадження у глобальних масштабах.

Тим часом центральні банки розробляють та впроваджують цифрові валюти (ЦВЦБ), що є державним аналогом традиційних грошей у цифровій формі. Вони здатні зробити міжнародні платежі швидшими, дешевшими і прозорішими, а також сприяти фінансовій інклюзії. Проте існують ризики — відтоки капіталу, проблеми з ліквідністю і безпекою, а також можливе посилення контролю з боку держави, що може призвести до втрати фінансової анонімності.

Крім того, транскордонні платіжні системи стикаються з проблемами високих комісій, затримок, складних регуляторних вимог і участі багатьох

посередників, що ускладнює і здорожчує транзакції. Це створює потребу у модернізації та впровадженні більш ефективних технологій, зокрема систем на базі блокчейну і стейблкоїнів, які мають потенціал зробити міжнародні перекази швидшими, дешевшими та безпечнішими.

Висновок до розділу 2

У 2023–2024 роках обсяг глобального ринку транскордонних платежів досяг приблизно 194,6 трлн дол. США, де понад 90% припадає на B2B-сегмент. Сегментація ринку охоплює типи транзакцій (B2B, C2C тощо), розміри підприємств, канали та регіональні особливості. Найдинамічніше зростають ринки Азії та Латинської Америки, що пов'язано зі зростанням електронної комерції та мобільних платежів у цих районах.

Інновації (блокчейн, цифрові гаманці, ЦВЦБ) сприяють зменшенню витрат і часу проведення платежів. Наприклад, технології платежів в режимі реального часу скорочують обробку транзакцій з кількох днів до кількох секунд, а використання стейблкоїнів уже перевищило обсяги транзакцій Visa й Mastercard.

Водночас існують серйозні ризики: кіберзагрози, нерівномірний доступ до інфраструктури, регуляторна фрагментація та волатильність криптовалют, що стримують масштабування нових технологій. Загальні втрати від кібершахрайства у платіжному секторі з 2020 року перевищують 2,5 млрд. дол. США.

Таким чином, цифрова трансформація відкриває нові можливості, проте потребує комплексного регуляторного підходу, інвестицій в інфраструктуру та посилення захисту даних.

З ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

3.1 Напрями трансформації платіжних систем

З розвитком технологій світ стає більш тісно пов'язаним і доступним, а міжнародні платежі перетворюються на важливий склад глобальної торгівлі та фінансових операцій. Сьогодні компанії вимушені використовувати оплату більш ефективними методами у різних країнах. Разом із розширенням світової торгівлі збільшуються і очікування як бізнесу, так і клієнтів, які хочуть отримувати таку ж зручність та швидкість, як і при здійсненні внутрішніх переказів. Сучасна цифрова економіка та новітні платіжні рішення, що її обслуговують, виводять ринок міжнародних платежів на новий рівень розвитку.

Ключовим висновком щодо ринку транскордонних потоків є очікуване зростання цих потоків, яке, за прогнозами Fintech 2025+, досягне 290 трильйонів доларів до 2030 року [21]. Основними чинниками цього зростання виступають розвиток міжнародної онлайн-торгівлі, посилення глобальної мобільності працівників та впровадження інноваційних цифрових платіжних інструментів, які роблять перекази коштів швидкими, зручнішими та більш прозорими. Динамічне розширення цієї галузі підкреслює можливість технологічного прогресу для вирішення нових завдань та використання, що відображається у зв'язку з такими масштабами.

Фінтех-сектор займає ключову роль у розвитку цього швидкого ринку, сприяючи впровадженню таких інновацій, як зростання блокчейн-технологій у транскордонних платежах, впровадження глобальних стандартів на кшталт ISO20022, популярності платежів у режимі реального часу та перехід до відкритих банківських платформ. Вибір оптимальних рішень для міжнародних платежів, враховуючи такі параметри, як валюта, географія, швидкість проведення операцій, та супутні витрати грає вирішальну роль. Ці технологічні трансформації на ринку транскордонних платежів забезпечують

більшу безперебійність проведення транзакцій, підвищують рівень безпеки та сприяють більшій фінансовій доступності для користувачів.

Розвиток ринку транскордонних платежів демонструє загальне зростання обсягів торгівлі та активності на фінансових ринках. У період «гіперглобалізації» 1990-х років міжнародні платежі зросли особливо стрімко. Незважаючи на світові фінансову кризу, що призвела до зниження частки глобальної торгівлі у ВВП, торговельні потоки продовжують зростати відповідно до темпів розвитку ВВП, а активність у сфері транскордонних платежів демонструє динамічне розширення.

Очікується, що сегмент оптових транскордонних платежів, який включає валютні операції та пов'язані з ними процеси, зросте на 54% — з 146 трильйонів доларів у 2023 році до 225 трильйонів доларів у 2030 році.

За прогнозами, обсяги платежів у роздрібному (неоптовому) секторі збільшаться на 45% — з 44 трильйонів доларів у 2023 році до 65 трильйонів доларів до 2030 року [21]. Найбільший внесок у це зростання зробить сектор B2B завдяки активному впровадженню цифрових рішень у B2B-платежах, зокрема миттєвих переказів, технології блокчейну та інтегрованих фінансових сервісів.

Сфера електронної комерції стане важливим драйвером розширення B2B-сегмента. Хоча приріст в інших сферах буде менш значним, обсяги транскордонних послуг для бізнесу зростатимуть швидше, ніж обсяги товарних операцій. Це свідчить про більший потенціал цифровізації саме у сфері послуг, таким чином темпи зростання експорту послуг випереджатимуть темпи зростання торгівлі товарами.

Перспективи отримання доходів залежать від майбутніх змін як у кількості, так і в середньому обсязі транзакцій, а також від трансформацій у методах стягнення комісій або вартості операцій. Вдосконалення систем транскордонних платежів може істотно сприяти підтримці економічного розвитку, зростанню міжнародної торгівлі та розширенню фінансової доступності (рис. 3.1).

Конкуренція за цінами посилиться в інших сферах, особливо у випадку невеликих платежів у сегменті B2B, який на сьогодні недостатньо покривається банківськими послугами, а також у сегментах, орієнтованих на споживачів.

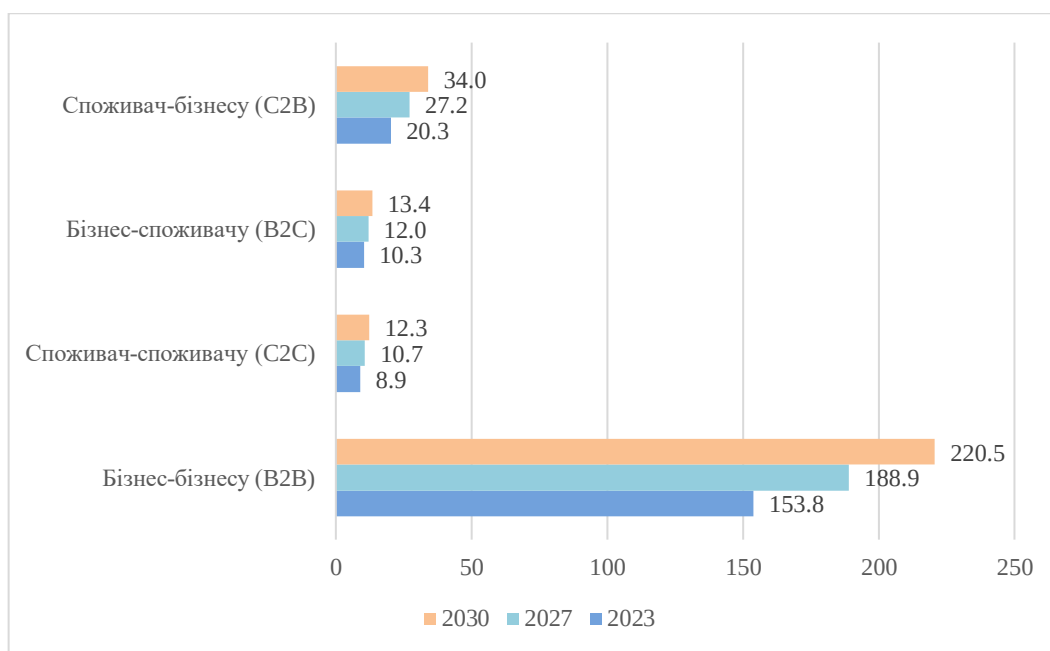

Рисунок 3.1 – Доходи від транскордонних платежів за типом транзакцій у 2023-2030 рр., у млрд. дол. США

Складено за даними [21]

Темпи зростання транскордонних платежів будуть різнитися залежно від регіону, проте найбільш сприятливі перспективи спостерігаються в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, де, за прогнозами, до 2030 року обсяги міжнародних переказів збільшаться на 60% (рис. 3.2) [21]. Цей стрімкий розвиток транскордонних платежів у даному регіоні відображає швидке економічне зростання, модернізацію інфраструктури та впровадження передових платіжних технологій.

Перспективи для Латинської Америки теж привабливі, оскільки регіональна економіка все активніше переходить у цифровий формат, а інвестиції у фінтех-сектор відкривають нові можливості для її розвитку.

Зростання міжнародних операцій у Північній Америці та Європі буде більш помірним через те, що ці ринки є більш зрілими, проте вони й надалі отримуватимуть вигоду від участі провідних гравців та державної політики, яка стимулює конкуренцію та інновації.

Транскордонні платежі наразі переживають період суттєвих змін, і до 2030 року їх обсяги суттєво зростуть. Цей бум, викликаний технологічним розвитком, впровадженням цифрових платіжних рішень, глобалізації та активним розвитком

світової торгівлі, що відкриває великі можливості для бізнесу та фінансових установ. Оскільки Азіатсько-Тихоокеанський регіон набирає вагу на світовій арені, а Латинська Америка прискорює свою цифрову трансформацію у сфері платіжних систем, компаніям необхідно адаптуватися та впроваджувати інновації, щоб залишатися конкурентоспроможними у цьому середовищі.

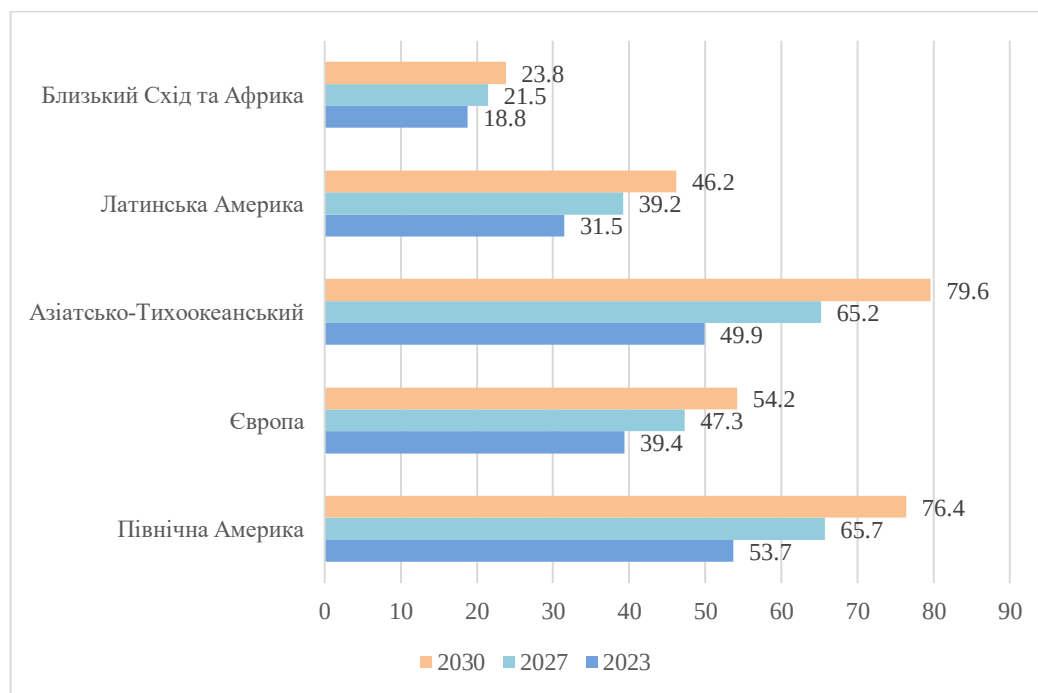

Рисунок 3.2 – Доходи від транскордонних платежів за регіонами у 2023-2030 рр., у млрд. дол. США

Складено за даними [21]

Доцільним є здійснення прогнозу трансформації транскордонних платіжних систем в умовах цифровізації економіки. Одним із методів прогнозування, що застосовується у таких випадках, є екстраполяція трендів, яка дозволяє на основі наявних статистичних даних за попередні роки оцінити можливі значення ключових показників у майбутньому. Мною здійснено прогнозування розвитку транскордонних платіжних систем на період 2025–2031 років.

Для побудови прогнозу було обрано чотири основні показники, які найбільш повно відображають поточний стан і динаміку розвитку платіжної інфраструктури (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Основні показники платіжної інфраструктури (2019-2024 рр.)

Роки	Загальний обсяг ринку транскордонних платежів, трлн. дол.	Обсяг ринку транскордонної електронної комерції, млрд. дол.	Дохід фін-тех індустрії у світі, млрд. дол.	Вартість інвестицій у фін-тех у світі, млрд. дол.
2019	134,3	578,6	2,51	216,8
2020	141,1	780	10,26	123,2
2021	148,3	933,6	50,1	224,8
2022	155,9	797,7	39,76	196,3
2023	190	784,6	79,38	113,6
2024	194,6	797,9	103,75	95,6

Складено за даними [66-68]

Тож, для кожного показника розрахуємо середньорічну зміну b та початкове значення a , результати зведених показників проведеного прогнозу представлені в табл. 3.2.

1. Загальний обсяг ринку транскордонних платежів (трлн. дол.)

Розрахуємо середнє значення a та середньорічну зміну b :

$$a = \frac{134,3 + 141,1 + 148,3 + 155,9 + 190,0 + 194,6}{6} = 160,7$$

$$b = \frac{(141,1 - 134,3) + (148,3 - 141,1) + (155,9 - 148,3) + (190,0 - 155,9) + (194,6 - 190,0)}{5}$$

$$= 12,06$$

Прогноз на 2025-2031 роки:

$$y_{2025} = 160,7 + (12,06 \times 6) = 233,06$$

$$y_{2031} = 160,7 + (12,06 \times 12) = 305,42$$

2. Обсяг ринку транскордонної електронної комерції (млрд. дол.)

Розрахуємо середнє значення a та середньорічну зміну b :

$$a = \frac{578,6 + 780 + 933,6 + 797,7 + 784,6 + 797,9}{6} = 778,7$$

$$b = \frac{(780 - 578,6) + (933,6 - 780) + (797,7 - 933,6) + (784,6 - 797,7) + (797,9 - 784,6)}{5}$$

$$= 43,86$$

Прогноз на 2025-2031 роки:

$$y_{2025} = 778,7 + (43,86 \times 6) = 1041,86$$

$$y_{2031} = 778,7 + (43,86 \times 12) = 1305,02$$

3. Дохід фін-тех індустрії у світі (млрд. дол.)

Розрахуємо середнє значення a та середньорічну зміну b :

$$a = \frac{2,51 + 10,26 + 50,1 + 39,76 + 79,38 + 103,75}{6} = 47,6$$

$$b = \frac{(10,26 - 2,51) + (50,1 - 10,26) + (39,76 - 50,1) + (79,38 - 39,76) + (103,75 - 79,38)}{5} = 20,2$$

Прогноз на 2025-2031 роки:

$$y_{2025} = 47,6 + (20,2 \times 6) = 168,8$$

$$y_{2031} = 47,6 + (20,2 \times 12) = 290$$

4. Вартість інвестицій у фін-тех у світі (млрд. дол.)

Розрахуємо середнє значення a та середньорічну зміну b :

$$a = \frac{216,8 + 123,2 + 224,8 + 196,3 + 113,6 + 95,6}{6} = 161,7$$

$$b = \frac{(123,2 - 216,8) + (224,8 - 123,2) + (196,3 - 224,8) + (113,6 - 196,3) + (95,6 - 113,6)}{5} = -24,2$$

Прогноз на 2025-2031 роки:

$$y_{2025} = 161,7 + (-24,2 \times 6) = 16,26$$

$$y_{2031} = 161,7 + (-24,2 \times 12) = -129,18$$

Таблиця 3.2 – Зведені показники проведеного прогнозу

Роки	Загальний обсяг ринку транскордонних платежів, трлн. дол.	Обсяг ринку транскордонної електронної комерції, млрд. дол.	Дохід фін-тех індустрії у світі, млрд. дол.	Вартість інвестицій у фін-тех у світі, млрд. дол.
2025	233,06	1041,86	168,8	16,26
2026	245,12	1085,72	189	-7,7
2027	257,18	1129,58	209,2	-31,9
2028	269,24	1173,44	229,4	-56,1
2029	281,3	1217,3	249,6	-80,3
2030	293,36	1261,16	269,8	-104,5
2031	305,42	1305,02	290	-129,18

Складено на основі власних розрахунків

За результатами лінійної екстраполяції було побудовано прогноз основних показників, що характеризують трансформацію транскордонних платіжних систем у період 2025-2031 рр. та дозволяє оцінити загальні тенденції розвитку ринку в умовах цифровізації.

Загальний обсяг ринку транскордонних платежів демонструє стабільне зростання — від 233,06 трлн. дол. у 2025 році до 305,42 трлн. дол. у 2031 році. Це підтверджує тенденцію до зростання попиту на міжнародні платіжні послуги, що зумовлено активізацією електронної торгівлі, мобільності капіталу та інтеграційними процесами у світовій економіці.

Також поступово зростає обсяг транскордонної електронної комерції. У прогностичному періоді він збільшується з 1041,86 млрд. дол. до 1305,02 млрд. дол. Отже, електронна комерція зберігає свою провідну роль як рушійна сила цифрових платіжних сервісів.

Дохід фінтех-індустрії у світі, згідно з прогнозом, також суттєво зростає — з 168,8 млрд. дол. у 2025 році до 290 млрд. дол. у 2031 році. Така динаміка відображає посилення комерційного потенціалу цифрових фінансових технологій, розширення кола користувачів і масштабування фінтех-платформ на міжнародному рівні.

Натомість вартість інвестицій у фінтех демонструє негативну тенденцію. Якщо у 2025 році прогнозується ще позитивне значення в 16,26 млрд. дол., то вже у 2031 році показник досягає -129,18 млрд. дол. Такий спад може свідчити про зменшення інвестиційної активності, перенаправлення капіталу в інші сектори або про вплив зовнішніх ризиків і нестабільності на фінансові ринки.

Загалом результати екстраполяції свідчать про позитивну динаміку розвитку ринку транскордонних платежів і фінансових технологій, однак водночас підкреслюють наявність потенційних загроз для інвестиційної стабільності, що має враховуватись при формуванні стратегій розвитку галузі.

3.2 Шляхи подолання викликів цифрової трансформації у сфері транскордонних платежів

Трансформація транскордонних платіжних систем в умовах цифровізації відкриває широкі можливості для підвищення ефективності, швидкості, прозорості та доступності міжнародних розрахунків. Однак цей процес супроводжується низкою суттєвих викликів та ризиків. До них належать: висока вартість переказів, затримки у виконанні транзакцій, недостатня прозорість фінансових потоків, складність процедур ідентифікації, відсутність уніфікованих стандартів, а також недостатній рівень фінансової інклюзії в окремих країнах. Подолання цих бар'єрів є ключовим завданням для забезпечення сталого розвитку глобальної платіжної системи.

Фрагментованість регуляторного середовища створює бар'єри для ефективної цифровізації транскордонних платежів. Тому необхідна розробка та впровадження міжнародних стандартів, які б охоплювали ключові напрями регуляторної політики — насамперед процедури боротьби з відмиванням коштів та ідентифікації клієнтів.

Єдиний протокол ідентифікації на основі цифрової ідентичності, який буде узгоджений між країнами, дозволить зменшити бюрократичне навантаження, прискорити верифікацію та зменшити рівень шахрайства. Тож спочатку для впровадження даної системи доцільно було б створити спеціальні правові режими, які дозволятимуть тестувати інноваційні фінансові технології в контрольованих умовах.

Також можливим варіантом є створення арбітражних структур для вирішення суперечок, що виникають унаслідок дій у цифровому фінансовому середовищі, зокрема в питаннях кібербезпеки, шахрайства або спірних транзакцій.

Трансформація норм у платіжній сфері ЄС почалися ще у 2007 році з прийняттям першої Директиви про платіжні послуги (PSD). Це було зроблено для того, щоб створити єдиний платіжний ринок у ЄС і зробити його більш інноваційним, конкурентним та ефективним. У 2015 році цю Директиву оновили,

зробивши другу версію (PSD2). Головна мета оновлення – краще захищати права споживачів, залучати нових учасників і нові технології у секторі, підвищити безпеку платіжних операцій і розвивати нові способи оплати та онлайн-продажу. У PSD2 також запровадили нові технічні стандарти для підтвердження особи при онлайн-платежах.

В останні роки у ЄС триває робота над третьою Директивою про платіжні послуги (PSD3) і першим Регламентом про платіжні послуги (PSR). Ці документи мають допомогти ще краще оновити цифрові платежі в ЄС і зробити правила більш схожими у всіх країнах-членах, базуючись на вже існуючих директивах. Планується покращити багаторазове підтвердження особи, розширити перевірку IBAN для всіх переказів і т. д. PSD3 і PSR мають створити єдині правила для всіх країн ЄС, щоб усунути різниці у підходах. Це допоможе зменшити вартість міжнародних платежів, запровадити спільні стандарти обміну повідомленнями і налагодити зв'язки між платіжними системами у різних країнах (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 – Напрями реалізації третьої платіжної Директиви Європейського Союзу

Складено на основі [57-58]

Проблеми з захистом прав споживачів все ще залишаються у випадках тимчасового блокування грошей, недостатньої прозорості інформації про стан рахунку та комісії за зняття грошей, тому цій сфері потрібно більше уваги від регуляторів і заходів для підвищення конкуренції на ринку.

Успішна цифровізація вимагає стійкої, безпечної та розвиненої інфраструктури. Доцільно інвестувати в розбудову дата-центрів, розвиток каналів захищеного зв'язку, а також впровадження новітніх технологій захисту. Окрему увагу слід приділити створенню гібридних моделей платіжних систем, які функціонують як в онлайн, так і в офлайн-режимі, що допоможе системі функціонувати і за відсутності стабільного інтернет-з'єднання.

Розвиток технологій є основою для подолання існуючих обмежень у роботі платіжних систем як внутрішніх так і транскордонних. Використання блокчейн-технологій допомагає створити системи без центрального керівництва, які гарантують незмінність даних, автоматичне виконання платежів і зменшують ризик втручання сторонніх осіб.

Смарт-контракти також можуть забезпечити виконання угод за умовою, що особливо важливо для міжнародної торгівлі. Крім того, впровадження біометричної ідентифікації, штучного інтелекту для відстеження операцій і аналізу ризиків значно підвищують безпеку систем. Штучний інтелект у цій сфері допомагає виявити шахрайські дії, автоматично аналізувати транзакції.

Розвиток відкритого банкінгу (Open Banking), створення програмних інтерфейсів (API) для обміну даними між банками і фінансовими технологічними компаніями дозволяє створювати більш гнучкі платіжні рішення, які краще враховують потреби користувачів. Також при цьому важливе застосування хмарних сервісів і технологій Інтернету речей (IoT), що дає змогу швидко масштабувати і оновлювати сервіси.

Одним із найбільш перспективних інструментів для трансформації транскордонних платежів є цифрові валюти центральних банків. ЦВЦБ можуть суттєво знизити витрати на транскордонні операції за рахунок скорочення ланцюгів посередників та усунення подвійного обміну валют. За оцінками МВФ, ефективно реалізовані ЦВЦБ можуть скоротити вартість міжнародних переказів більш ніж на 50% та забезпечити миттєвий переказ коштів у будь-який регіон світу [59]. Крім того, використання технологій розподіленого реєстру (DLT)

сприяє прозорості, підвищенню адресності платежів та зниженню ризиків зловживань.

Важливо, щоб запровадження ЦВЦБ супроводжувалося тісною міжнародною координацією. Пілотні проєкти, як-от mBridge (за участі центробанків Китаю, ОАЕ, Таїланду та Гонконгу) або Jura (ініційований Банком міжнародних розрахунків, Банком Франції та Швейцарським національним банком) демонструють можливості створення багатовалютної платформи для миттєвих транскордонних переказів.

Для забезпечення доступу до сучасних платіжних інструментів необхідно усунути бар'єри фінансової та цифрової нерівності. Цифрові платформи дозволяють охопити категорії населення, які раніше не мали доступу до банківських послуг, особливо в країнах, що розвиваються. ЦВЦБ у поєднанні з мобільними гаманцями, при теперішньому розвитку електронної комерції, можуть сприяти активнішій участі у глобальній економіці представників віддалених спільнот.

Водночас з впровадженням фінансової інклюзії варто підвищувати рівень цифрової грамотності як потенційних так і наявних користувачів. Освітні ініціативи на державному та міжнародному рівні повинні охоплювати не лише споживачів, але й малий і середній бізнес. Вони сприятимуть підвищенню довіри до інноваційних платіжних рішень та ефективнішому їх використанню.

В умовах короткочасності цифрового середовища в платіжних системах важливо мати механізми оперативного реагування на нові виклики та зміни. Використання таких технологій як Big Data дозволяє збирати й аналізувати великі обсяги інформації для виявлення аномалій, моделювання сценаріїв розвитку ринку та прийняття превентивних рішень.

Такі рішення мають бути інтегровані у національні платіжні системи та підтримані на міжнародному рівні шляхом обміну інформацією про загрози, формування спільних протоколів реагування та створення загальної системи кіберстійкості.

Збільшення кількості цифрових платежів призвело до появи багатьох проблем із кібербезпекою. Оскільки всі операції проходять онлайн, існує великий ризик кібератак, витоку особистих даних і шахрайства. Найбільше від таких загроз страждають саме продавці, підключені до інтернету, проте, зловмисники постійно шукають слабкі місця у платіжних системах, щоб отримати доступ до конфіденційної інформації, що позначається на фінансових втратах і погіршенні репутації.

Тож, проти зручність цифрових платежів, вони можуть бути небезпечними через можливість крадіжки даних для входу в рахунок і несанкціонованого зняття грошей. Банківські перекази, особливо міжнародні, з легкістю можуть стати об'єктом шахрайства, коли гроші переводять не туди, куди потрібно. Тому для безпеки учасників ринку вони повинні впроваджувати надійні заходи безпеки для захисту транскордонних цифрових платежів.

Успішна цифрова трансформація України вимагає комплексного підходу до вирішення наявних проблем та використання існуючих можливостей. У 2022 році галузь цифрових послуг зробила вагомий внесок в економіку України, згенерувавши доходи у розмірі 7,35 мільярда доларів, що на даний момент є піковим результатом цього показника (рис. 3.4). Цифрові технології полегшують вихід на європейські ринки, сприяють експорту та інтеграції українських підприємств у європейський цифровий простір (рис. 3.5).

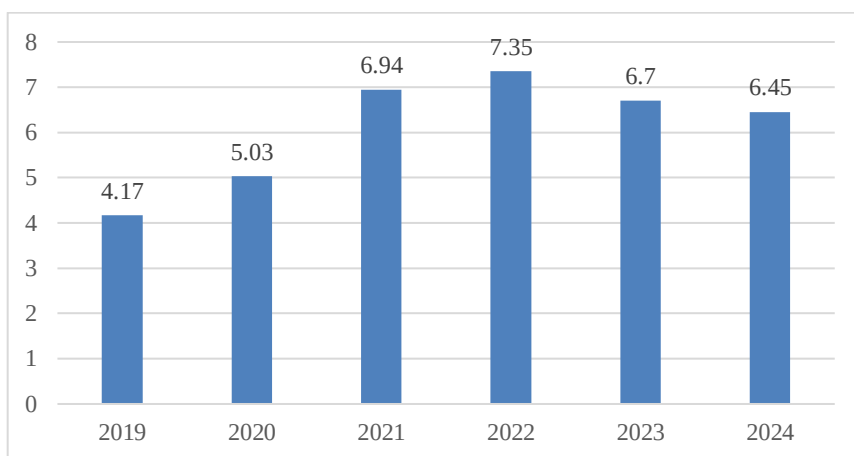

Рисунок 3.4 – Динаміка експорту ІТ-галузі за 2019-2024 рр., млрд дол. США

Складено за даними [64]

Цифрова трансформація транскордонних платіжних систем в Україні стикається з низкою проблем, які уповільнюють її процес. Серед ключових бар'єрів — фрагментованість нормативно-правового поля, яке часто не відповідає стандартам ЄС або відповідає лише частково. Відсутність єдиної стратегії цифрового розвитку платіжного ринку та не достатня участь державних установ у синхронізації фінансових інновацій з міжнародною практикою також гальмують прогрес.

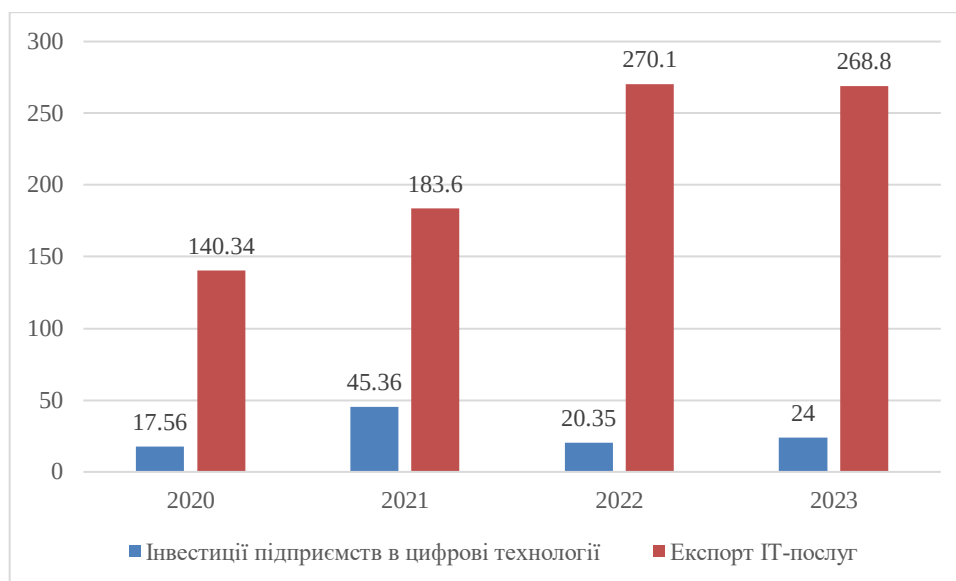

Рисунок 3.5 – Динаміка обсягу інвестицій в цифрові технології та експорту ІТ-послуг українськими підприємствами за 2020-2023 рр., млрд. грн.

Складено за даними [65]

Технічна інфраструктура в Україні залишається нерівномірно розвиненою: значна частина територій не забезпечена стабільним доступом до Інтернету, що ускладнює впровадження цифрових платіжних рішень у малих населених пунктах, транскордонних логістичних вузлах і пунктах пропуску. Окремо варто зазначити нестачу кваліфікованих кадрів, особливо з досвідом роботи в області цифрових фінансів, блокчейну, RegTech і відкритого банкінгу.

Вдала цифровізація транскордонних розрахунків неможлива без сучасних інформаційних технологій, фінансових інновацій, наукових досліджень у сфері кібербезпеки та ін. Необхідно створити комплексну нормативну основу для інтеграції цифрових платіжних систем, включаючи правове визнання цифрових ідентифікаторів, кваліфікованих електронних підписів та довірчих послуг.

Окреме значення має підтримка локальних і міжнародних ініціатив з розвитку відкритої банківської інфраструктури, підвищення рівня цифрової грамотності населення, а також посилення захисту персональних даних при проведенні транскордонних транзакцій.

Україна володіє значним людським потенціалом у сфері ІТ і фінансових технологій, однак більшість цих висококваліфікованих спеціалістів залучені до проєктів для іноземних ринків через корупцію та труднощі на українському ринку. Це призводить до втрати можливостей із створення та масштабування власних рішень у сфері платіжних технологій. Проте, щоб запобігти цьому Міністерство цифрової трансформації ініціювали створення простору «Дія.City», що сприяє розвитку внутрішніх фінтех-компаній, здатних конкурувати на світовому ринку транскордонних платежів [60]. Це хороша ініціатива, яка потребує подальшого розвитку, а також розширення кола резидентів.

Штучний інтелект має потенціал для оптимізації процесів міжнародних платежів у різних напрямках. В Україні наразі спостерігається дефіцит фахівців у сфері ІІІ, а також відсутність цілісної національної стратегії з його впровадження у фінансовому секторі. Проте і в цій сфері Україна почала робити кроки для покращення наявної ситуації. Зокрема, Міністерство цифрової трансформації України запустило Центр передового досвіду у сфері штучного інтелекту WINWIN — першу флагманську ініціативу країни у сфері штучного інтелекту [61]. Мета створення Центру WINWIN: тестування та масштабування передових технологій, зокрема в обороні, кібербезпеці, охороні здоров'я та державних послугах; розробка дорожньої карти штучного інтелекту на найближчі 5 років.

Хмарні обчислення дозволяють забезпечити гнучке та безпечне середовище для транскордонних платіжних сервісів. Через відсутність національних хмарних стандартів та регламентів безпеки, трансформація цього сегменту в Україні просувається повільно. Однак Україна може запровадити законодавства щодо хмарних обчислень; затвердити національні стандарти хмарної безпеки для фінансового сектору; ініціювати запуск державної або державно-приватної хмарної платформи; створити регуляторну пісочницю на базі хмарної

інфраструктури для тестування інноваційних рішень. Впровадження таких заходів дозволить мати надійне хмарне середовище, що дозволить розвинути транскордонні платіжні системи.

Фінтех-сектор відіграє важливу роль у трансформації платіжних систем. Розвиток Open Banking, запуск платіжних API, використання аналітики Big Data і технологій цифрової ідентифікації формують основу для інновацій у транскордонних платежах. Тож українським фінансовим установам та бізнесам, для ефективної участі в цифровій трансформації транскордонних платіжних систем доцільно інтегруватися з глобальними API-платформами, розширювати використання відкритого банкінгу, смарт-контрактів та цифрових валют центральних банків (ЦВЦБ).

Також важливою передумовою успішної цифрової трансформації є наявність стратегічного бачення, яке забезпечує узгодженість дій держави, регуляторів та бізнесу. Розробка та реалізація комплексних стратегій у сфері фінансових технологій дозволяє не лише адаптуватися до глобальних трендів, а й закріпити позиції України як активного гравця на світовому фінансовому ринку. Прикладом такого підходу є Стратегія FinTech 2025, розроблена Національним банком України [61]. Вона передбачала створення умов для інтеграції з міжнародними платіжними інфраструктурами, зокрема через імплементацію PSD2 та запровадження стандартів SEPA, що критично важливо для інтеграції в ЄС.

Це була успішна ініціатива, яка дала свої результати — зростання кількості фінтех-проектів, активізацію партнерства з міжнародними організаціями та модернізацію регуляторного середовища. Такий досвід засвідчує доцільність подальшої розробки цільових стратегій, спрямованих на інші напрями цифрової трансформації, зокрема транскордонні розрахунки, цифрову ідентифікацію або використання ЦВЦБ.

Ще одна вдала ініціатива – проєкт DT4UA [63]. Він не лише модернізував національні реєстри та посилив довірчі послуги, а й заклав основу для транскордонної взаємодії з ЄС, наприклад, через гармонізацію з регламентом

eIDAS та використання Diia.Signature для міжнародного електронного документообігу.

Подібні ініціативи мають стратегічне значення підвищуючи взаємну довіру між Україною та країнами ЄС, а також стимулюють розвиток інноваційного фінансового сектора. Вкрай важливо, щоб подібних ініціатив ставало більше — як з боку держави, так і в межах партнерства з міжнародними організаціями та бізнесом. Розширення таких програм сприятиме не лише цифровій інтеграції, а й посиленню ролі України як активного учасника європейського цифрового ринку.

Висновок до розділу 3

Глобальний ринок транскордонних платіжних систем до 2030 року демонструє динамічне зростання, обумовлене розвитком цифрових технологій, фінансової глобалізації та поширенням електронної комерції. Очікується суттєве збільшення обсягів як оптових, так і роздрібних міжнародних переказів, що особливо актуально для сегменту B2B.

Успішна трансформація цієї сфери вимагає від України системного підходу до усунення регуляторних, технологічних та інфраструктурних бар'єрів. Основні виклики — фрагментованість правового поля, нестача цифрових стандартів, обмежена інфраструктура та дефіцит кваліфікованих кадрів — стримують інтеграцію в глобальні фінансові потоки.

Разом із тим, Україна вже демонструє позитивні зрушення завдяки ініціативам на кшталт FinTech 2025, «Дія.City» та DT4UA, які створюють сприятливі умови для розвитку відкритого банкінгу, цифрової ідентифікації та хмарної інфраструктури. Перспективними напрямками залишаються впровадження ЦВЦБ, смарт-контрактів, штучного інтелекту, розвиток кібербезпеки та інклюзивних цифрових платформ. Тому Україні необхідно і надалі розробляти комплексні стратегії, підтримувати технологічні проекти та активізувати міжнародне співробітництво.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах цифрової трансформації глобальної економіки транскордонні платіжні системи відіграють ключову роль у забезпеченні ефективних, швидких та безпечних міжнародних фінансових операцій. Ці тенденції потребують аналізу, адаптації та стратегічних рішень з боку як держави, так і бізнесу.

У дипломній роботі проаналізовано різні підходи до визначення понять «транскордонна» та «міжнародна» платіжна система, виявлено основні класифікаційні ознаки, включаючи тип учасників транзакцій, територію охоплення, організаційно-правову форму, масштаб операцій тощо.

Досліджено вплив цифровізації на еволюцію платіжної інфраструктури. Установлено, що цифрові технології кардинально змінюють традиційні платіжні моделі. Розвиток мобільних додатків, криптовалют, блокчейн-рішень і безконтактних сервісів сприяв підвищенню швидкості, зручності та безпеки транзакцій, а також забезпечив нові можливості для інтеграції користувачів у глобальну платіжну інфраструктуру.

У результаті аналізу міжнародного досвіду встановлено, що ефективне регулювання транскордонних платіжних систем ґрунтується на поєднанні глобальних стандартів та регіональних ініціатив, зокрема директив PSD2/PSD3 та SEPA в ЄС. Основна увага приділяється безпеці, прозорості та боротьбі з фінансовими злочинами. Україна поступово імплементує ці підходи, зокрема через Закон «Про платіжні послуги» та перехід на стандарт ISO 20022.

Проаналізовано чинники та напрями трансформації платіжних систем на глобальному рівні. Визначено, що ключовими стимулами змін є попит на швидкі транзакції, інновації у фінтех-сфері, розвиток регуляторних ініціатив, активна участь небанківських установ і загальна цифрова інтеграція економік.

Оцінено поточний стан ринку транскордонних платежів та ідентифіковано ключові тренди. Проведено аналіз структури ринку, включаючи сегменти B2B, C2C, C2B, B2C, а також оцінено динаміку обсягів оптових і роздрібних

транзакцій. Встановлено провідні тенденції: зростання частки цифрових платежів, активізація мобільних гаманців, посилення конкуренції між банками та фінтех-компаніями.

Визначено основні ризики цифровізації транскордонних платіжних систем. До них віднесено кіберзагрози, технічні збої, проблеми захисту персональних даних, регуляторну невизначеність, а також залежність від високотехнологічної інфраструктури. Візуалізація ризиків здійснена за допомогою методу «дерева проблем».

Розроблено прогноз розвитку транскордонних платіжних систем до 2031 року. Загалом результати екстраполяції свідчать про позитивну динаміку розвитку ринку транскордонних платежів і фінансових технологій, однак водночас підкреслюють наявність потенційних загроз для інвестиційної стабільності, що має враховуватись при формуванні стратегій розвитку галузі.

Надано рекомендації щодо мінімізації ризиків та підвищення ефективності функціонування транскордонних платіжних систем. Запропоновано шляхи вдосконалення нормативного регулювання, посилення координації між національними та міжнародними регуляторами, а також розвиток цифрової грамотності учасників ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Регламент (ЄС) N 2560/2001 Європейського Парламенту та Ради "Про транскордонні платежі в євро". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_192#Text (дата звернення: 12.03.2025).

2. Adamyk B., Tkachuk V. Платіжні системи: фундаментальні засади та перспективи трансформації //Економічний аналіз. – 2019. – Т. 29. – №. 3. – С. 63-73. URL: <file:///C:/Users/Asus/Downloads/1708-6565657354-1-PB.pdf> (дата звернення: 10.03.2025).

3. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківська енциклопедія: енциклопедія Київ: ЦНД НБУ. Знання, 2011. 504 с.

4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / За заг. ред. С. В. Мочерного. Київ: Видавничий центр "Академія", 2001. 848 с.

5. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III Дата оновлення 01.07.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення: 12.03.2025).

6. A glossary of terms used in payments and settlement systems. Bank for International Settlements, CPSS. Basel : BIS, 2003. 53 p.

7. Міжнародна платіжна система. Фінансова абетка. URL: <https://suspilne.media/2069-miznarodna-platizna-sistema-finansova-abetka/> (дата звернення: 10.03.2025).

8. Транскордонна операція. Словник термінів. URL: <https://creditnatok.com.ua/ua/wiki/banki/bankovskie-terminy/transgranichnaya-operatsiya/> (дата звернення: 10.03.2025)

9. ПОЛІЩУК, Наталія; ГОЛДА, Надія. Розвиток національних платіжних систем: проблеми та перспективи. Електронне наукове фахове видання" Соціально-економічні проблеми і держава", 2020, 2 (23): 14-23. URL:

<https://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2020/20pvnvptp.pdf> (дата звернення: 15.03.2025).

10. КОВАЛЬЧУК, Ярослава Юріївна. Сучасний стан та перспективи розвитку діяльності міжнародних платіжних систем. 2021. PhD Thesis.

11. Коваль Н. О., Борщ М. В. Особливості функціонування платіжних систем України на сучасному етапі їх розвитку. Ефективна економіка. 2012. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1441> (дата звернення: 18.03.2025).

12. Погореленко Н. П., Тертична К. С. Сучасний стан та перспективи розвитку платіжної системи України. Молодий вчений. 2015. № 1 (16). С. 41-44.

13. Класифікація платіжних систем з точки зору їх оверсайта / Ю. С. Балакіна // Бізнес Інформ. 2014. № 9. С. 286-291. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_9_50 (дата звернення: 11.03.2025).

14. ПОЛІЩУК, Н. В.; ЛОБАЧЕВА, І. Ф.; МУСІЄНКО, О. Л. Сучасний стан функціонування національних платіжних систем. Бізнес-навігатор. 2021. Вип. 3 (64). С. 85-89, 2022. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2021/64_2021/16.pdf (дата звернення: 18.03.2025).

15. What are Cross-Border Payments? Everything You Need to Know. Thunes - Payment infrastructure for a connected world. URL: https://www.thunes.com/insights/learn/what-are-cross-border-payments/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 10.03.2025)

16. Fortress Payments. The Importance of Cross Border Payments. LinkedIn. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/importance-cross-border-payments-fortress-pay-ztaje> (дата звернення: 15.03.2025).

17. WEN, Jiayi. The Impact of Digital Payments on the Financial Services Industry. Advances in Economics, Management and Political Sciences, 2024, 86: 76-80. URL:

file:///C:/Users/Asus/Downloads/Telegram%20Desktop/The_Impact_of_Digital_Payments_on_the_Financial_Se.pdf (дата звернення: 18.03.2025).

18. Пожидаєва М. А. Еволюція використання електронних платіжних інструментів: фінансово-правовий аспект. Правові горизонти. 2020. No 20 (33). С. 82–87. DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2020.i20.p82> (дата звернення: 21.03.2025).

19. Teker, Suat, Dilek Teker, and Irmak Orman. 2022. “Evolution of Digital Payment Systems and a Breakthrough”. Journal of Economics, Management and Trade 28 (10):100-108. <https://doi.org/10.9734/jemt/2022/v28i1030452>. (дата звернення: 21.03.2025).

20. Ставерська, Т., & Літвінова, Ю. (2024). ЕВОЛЮЦІЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ: ІННОВАЦІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЦИФРОВОГО МАЙБУТНЬОГО. Економіка та суспільство, (60). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-85> (дата звернення: 25.03.2025).

21. Cross border payment revenues to reach \$280 billion by 2030. United States - English. URL: <https://convera.com/blog/payments/cross-border-payment-revenues-to-reach-280-billion-by-2030/> (дата звернення: 28.03.2025)

22. NEW DATA: cross-border payments market now worth over \$194tn and is forecast to reach \$320tn by 2032. FXC Intelligence. URL: <https://www.fxcintel.com/research/press-releases/new-data-cross-border-payments-market-now-worth-over-194tn-and-is-forecast-to-reach-320tn-by-2032> (дата звернення: 02.04.2025).

23. Cross border Payments Market Size, Share, Trends | 2034. Allied Market Research. URL: <https://www.alliedmarketresearch.com/cross-border-payments-market-A288119> (дата звернення: 07.04.2025).

24. Платіжна система Visa: що це, як працює та чим краще. Fondy. Сучасні платіжні рішення для вашого бізнесу. URL: <https://fondy.ua/uk/knowledge/visa/> (дата звернення: 11.04.2025).

25. Офіційний сайт Visa. URL: <https://www.visa.com.ua/uk-UA> (дата звернення: 11.04.2025).

26. Visa чи Mastercard: особливості та відмінності платіжних систем. Zen.com. URL: <https://www.zen.com/uk/blog/personal-finance-uk/visa-or-mastercardpayment-systems-features-and-differences/> (дата звернення: 11.04.2025).

27. Visa, 2024. Річний звіт 2024. Visa. URL: <https://annualreport.visa.com/financials/default.aspx> (дата звернення: 17.04.2025).

28. Офіційний сайт Mastercard. URL: <https://www.mastercard.ua/uk-ua.html> (дата звернення: 14.04.2025).

29. Mastercard Inc A (MA) - Total Transaction Volume Yearly Trends: FinChat.io | YCharts. YCharts - Financial Research and Proposal Platform. URL: https://ycharts.com/indicators/mastercard_inc_a_ma_total_transaction_volume (дата звернення: 16.04.2025).

30. Mastercard Inc A (MA) - Cross Border Volume Growth (Nominal USD) Yearly Trends: FinChat.io | YCharts. YCharts - Financial Research and Proposal Platform. URL: https://ycharts.com/indicators/mastercard_inc_a_ma_cross_border_volume_growth_nominal_usd (дата звернення: 16.04.2025).

31. Офіційний сайт PayPal. URL: <https://about.pypl.com/about-us/default.aspx> (дата звернення: 19.04.2025).

32. PayPal Revenue and Usage Statistics (2025). Business of Apps. URL: <https://www.businessofapps.com/data/paypal-statistics/> (дата звернення: 19.04.2025).

33. Cross-Border Payment Market: Trends & Outlook | Scalefocus. Scalefocus. URL: <https://www.scalefocus.com/blog/understanding-the-cross-border-payment-market-trends-challenges-and-future-outlook> (дата звернення: 24.05.2025).

34. Apple Pay. Apple. URL: <https://www.apple.com/apple-pay/> (дата звернення: 16.04.2025).

35. Apple Statistics (2025). Business of Apps. URL: <https://www.businessofapps.com/data/apple-statistics/> (дата звернення: 14.04.2025).
36. Enlyft, 2024. Компанії, які використовують Apple Pay. Enlyft. URL: <https://enlyft.com/tech/products/apple-pay> (дата звернення: 19.04.2025).
37. Криптовалюта: товар, засіб платежу, можливо, об'єкт інтелектуальної власності? - Юридична Газета. Юридична газета – онлайн версія.
38. DIGITAL CURRENCIES, SWOT ANALYSIS | Baltic Journal of Economic Studies. Publishing House â Baltija Publishingâ. URL: <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/2125> (дата звернення: 23.04.2025).
39. Еволюція транскордонних платежів. Які зміни чекають на споживачів: аналітика. PaySpace Magazine. URL: https://psm7.com/uk/analytics/evolyuciya-transgranichnyx-platezhej-kakie-izmeneniya-zhdut-potrebitelej-analitika.html#google_vignette (дата звернення: 27.04.2025).
40. ЕРІ запускає пілотний цифровий гаманець для Р2Р-платежів у Німеччині та Франції. PaySpace Magazine. URL: <https://psm7.com/uk/fintech/epi-zapuskaet-pilotnyj-cifrovoj-koshelek-dlya-p2p-platezhej-v-germanii-i-francii.html> (дата звернення: 24.04.2025).
41. Цифровий гаманець від Samsung запрацює ще у восьми країнах світу. PaySpace Magazine. URL: <https://psm7.com/uk/company/samsung/cifrovoj-koshelek-ot-samsung-zarabotaet-eshhe-v-vosmi-stranax-mira.html> (дата звернення: 24.04.2025).
42. ТОП-10 міжнародних платіжних систем, доступних українцям 2025. MixFin. URL: <https://mixfin.com/ua/tops/krashi-mizhnarodni-platizhni-systemy/> (дата звернення: 30.04.2025).
43. Великобританія та Україна підписали угоду про цифрову торгівлю. PaySpace Magazine. URL: <https://psm7.com/uk/money/velikobritaniya-i-ukraina-podpisali-soglashenie-o-cifrovoj-torgovle.html> (дата звернення: 24.04.2025).

44. Hileman G. Estimating the Relative Impact of Distributed Ledger and Blockchain Technology on Industry. A Composite Index Approach. Forthcoming / G. Hileman. URL: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-global-blockchain-benchmarking-%C2%ADstudy%E2%80%91912017/\\$File/ey-global-%C2%ADblockchain-benchmarking-%C2%ADstudy%E2%80%91912017.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-global-blockchain-benchmarking-%C2%ADstudy%E2%80%91912017/$File/ey-global-%C2%ADblockchain-benchmarking-%C2%ADstudy%E2%80%91912017.pdf) (дата звернення: 27.04.2025).

45. ІЛЬКОВИЧ, С. Я.; КОРОЛЬ, М. М. Аналіз застосування технологій блокчейн для банківської сфери. Міжнародний науковий журнал Інтернаука. Серія: Економічні науки, 2020, 11 (1): 33-41. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16118472647631.pdf#page=34> (дата звернення: 27.04.2025).

46. TechSonar 2021-2022 Report. European Data Protection Supervisor. URL: https://www.edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/reports/techsonar-2021-2022-report_en (дата звернення: 30.04.2025).

47. CBDC tracker. *CBDC tracker*. URL: <https://cbdctracker.org/> (дата звернення: 17.05.2025).

48. Ходакевич, С. І., Пономаренко, К. О., & Урванцева, С. В. (2022). ЦИФРОВІ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ: СУТНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ. Стратегія економічного розвитку України, 50, 71–81. <https://doi.org/10.33111/sedu.2022.50.071.081> (дата звернення: 07.05.2025).

49. *Documents & Reports - All Documents | The World Bank*. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/603451638869243764/pdf/Central-Bank-Digital-Currency-Background-Technical-Note.pdf> (дата звернення: 14.05.2025).

50. Project Jura: cross-border settlement using wholesale CBDC. *Bank for International Settlements*. URL: <https://www.bis.org/about/bisih/topics/cbdc/jura.htm> (дата звернення: 24.05.2025).

51. Project mBridge reached minimum viable product stage. *Bank for International Settlements*.

URL: https://www.bis.org/about/bisih/topics/cbdc/mcbdc_bridge.htm (дата звернення: 24.05.2025).

52. Project Sela demonstrates that retail CBDC can support access, cyber security and competition, while retaining cash features. *Bank for International Settlements*. URL: <https://www.bis.org/about/bisih/topics/cbdc/sela.htm> (дата звернення: 24.05.2025).

53. Stablecoins activity hots up in Q1 2025. FXC Intelligence. URL: <https://www.fxcintel.com/research/analysis/stablecoins-q1-2025> (дата звернення: 17.05.2025).

54. Вперше за 7 років обсяг транзакцій стейблкойнів перевищив обсяг платежів Visa. *ITC.ua*. URL: <https://itc.ua/ua/novini/vpershe-za-7-rokiv-obsyag-tranzaktsij-stejblkojniv-perevyshhyv-obsyag-platezhiv-visa/> (дата звернення: 28.05.2025).

55. Cryptomus Cryptocurrency Platform – One Account, Endless Possibilities. URL: <https://cryptomus.com/blog/paypals-stablecoin-venture-bridging-traditional-finance-with-cryptocurrency> (дата звернення: 26.05.2025).

56. КОРНЄВ, В. В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ПРОСТОРУ: ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/450/12142/25364-1?inline=1> (дата звернення: 21.05.2025).

57. Modernising payment services and opening financial services data: new opportunities for consumers and businesses. European Commission. 2023. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3543 (дата звернення: 27.05.2025).

58. PSD3 Builds a regulatory foundation for open banking, cross-border payments and more. J.P.Morgan. URL: <https://www.jpmorgan.com/insights/payments/payments-optimization/psd3> (дата звернення: 23.05.2025).

59. Лазоренко А. Що таке цифрова валюта центрального банку – Forbes.ua. *Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії*. URL: <https://forbes.ua/innovations/shcho-take-cbdc-ta-chi-korisno-zaprovadzhuvati-tsifru-valyutu-v-ukraini-pid-chas-viyni-20102022-9180> (дата звернення: 23.05.2025).
60. Diia.City. *Diia.City*. URL: <https://city.diia.gov.ua/> (дата звернення: 28.05.2025).
61. Україна запускає стратегію III разом із Центром передового досвіду WINWIN. *EU4Digital*. URL: <https://eufordigital.eu/ukraine-launches-ai-strategy-with-winwin-centre-of-excellence/>. (дата звернення: 28.05.2025).
62. Розвиток фінтеху в Україні. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025> (дата звернення: 28.05.2025).
63. Результати проєкту DT4UA допомагають Україні на цифровому шляху до ЄС. *EU4Digital*. URL: <https://eufordigital.eu/dt4ua-project-results-aid-ukraines-digital-path-to-the-eu/> (дата звернення: 28.05.2025).
64. Тарасовський Ю., Блінов О. Український експорт ІТ-послуг у 2024 році скоротився до \$6,45 млрд – Forbes.ua. *Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії*. URL: <https://forbes.ua/news/ukrainskiy-eksport-it-poslug-padae-drugiy-rik-pospil-31012025-26786> (дата звернення: 31.05.2025).
65. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/> (дата звернення: 28.05.2025).
66. Beyond borders: capturing growth in the dynamic cross-border payments market. URL: <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/industries/wealth-asset-management/documents/ey-gl-banking-beyond-borders-10-2024.pdf> (дата звернення: 02.06.2025).

67. Cross-Border E-Commerce Market Size Insights. I Connect Web Solution. URL: <https://www.i-connectweb.com/blog/cross-border-e-commerce-market-size-insights> (дата звернення: 02.06.2025).

68. Market report. Global fintech market analysis: trends, investments, emerging startups & future outlook. URL: <https://dealpotential.com/wp-content/uploads/2024/03/global-fintech-market-analysis-report-2024.pdf> (дата звернення: 02.06.2025).

69. Pshenychna , M. ., Shevchenko, M., Nazarova , T., Ovander , N. ., & Okhrimenko, O. . (2023). Estudio de la relación entre los mercados de criptomonedas y los mercados financieros tradicionales: dependencia común y posibles efectos de interacción. REICE: Revista Electrónica De Investigación En Ciencias Económicas, 11(22), 112–134. URL: <https://doi.org/10.5377/reice.v11i22.17346>

70. Переваги та недоліки криптовалюти: все, що варто знати. ЗМІ - Новини Черкас та Черкаської області. URL: <https://zmi.ck.ua/sotsium/perevagi-ta-nedolki-kriptovalyuti-vse-scho-var-to-znati.html> (дата звернення: 06.06.2025).

71. Principles for Financial Market Infrastructures (PFMI). Bank for International Settlements. URL: https://www.bis.org/cpmi/info_pfmi.htm

72. Про платіжні послуги. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

73. Central bank digital currencies for cross-border payments. IMF. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2021/07/09/Central-bank-digital-currencies-for-cross-border-payments-461850>

74. Payment Systems Worldwide: A Snapshot. Documents & Reports - All Documents | The World Bank. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/441671468332987906/pdf/701580ESW0P1230bal0Survey0Book02010.pdf>

75. Законодавство Європейського союзу. ПАРД - Професійна Асоціація учасників Ринків капіталу та Деривативів. URL: <https://www.pard.ua/uk/trader/Directives/>

76. The future of European payments: Strategic choices for banks. McKinsey & Company. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/the-future-of-european-payments-strategic-choices-for-banks>

77. Global financial stability is at risk due to cyber threats, the IMF warns. Here's what needs to happen. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/stories/2024/05/financial-sector-cyber-attack-threat-imf-cybersecurity/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Класифікація видів платіжних систем з точки зору їх оверсайта

Ознака	Види платіжних систем
1	2
Залежно від організаційно-правової форми платіжної організації платіжної системи	
Залежно від форми власності та виду власника	– платіжні системи, створені центральним(и) банком(ами); – платіжні системи, створені іншими, крім центрального банку, установами: приватні: – створені резидентами: – створені комерційними банками; – створені небанківськими установами; – створені нерезидентами: – створені комерційними банками; – створені небанківськими установами; державні: – створені державними банками; – створені небанківськими установами
Залежно від резидентності учасників	– тільки учасники резиденти; – учасники резиденти та нерезиденти
Залежно від структури участі	– платіжні системи, у яких передбачена багаторівнева участь; – платіжні системи, у яких не передбачена багаторівнева участь
Залежно від особливостей розрахунків у платіжній системі	
Залежно від форми та строків розрахунків	– платіжні системи валових розрахунків (брутто-розрахунки) у режимі реального часу; – платіжні системи відкладених нетто-розрахунків: – розрахунки на основі одностороннього неттингу; – розрахунки на основі багатостороннього неттингу; – гібридні платіжні системи
Залежно від території охоплення	– транскордонні платіжні системи; – транскордонні міжбанківські платіжні системи; – внутрішньодержавні платіжні системи.
Залежно від кредитного механізму	– з наданням кредиту впродовж дня; – без надання кредиту
Залежно від порядку резервування коштів	– з попереднім депонуванням; – без попереднього депонування

Продовження табл. А.1

Залежно від середньої суми платежів та сегменті обслуговування	– роздрібні платіжні системи (retail payment systems): – системи переказу коштів; – карткові платіжні системи; – оптові системи (wholesale payment systems)
Залежно від функцій платіжної організації з виконання розрахунків	– платіжна організація виконує функції тільки оператора платіжної системи: – платіжні системи, у яких розрахунки здійснюються центральним банком; – платіжні системи, у яких розрахунки здійснюються комерційним(и) банками; – платіжна організація самостійно виконує розрахунки
Інші ознаки	
Залежно від ролі платіжної системи в економіці / можливості платіжної системи призвести до системного ризику / від важливості	– важливі платіжні системи; – системно важливі платіжні системи; – соціально важливі; – інші

Складено на основі [13-14]